JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
PEDRO CRUZ VILLALÓN
11 päivänä kesäkuuta 2015[1]

Asia C-572/13

Hewlett-Packard Belgium SPRL
ja
Epson Europe BV
vastaan
Reprobel SCRL

(Ennakkoratkaisupyyntö – Cour d'appel de Bruxelles (Belgia))

Jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentäminen — Immateriaalioikeus — Tekijänoikeus ja lähioikeudet — Direktiivi 2001/29/EY — Yksinoikeus kappaleen valmistamiseen — Poikkeukset ja rajoitukset — 5 artiklan 2 kohdan a ja b alakohta — Valokopiointia koskeva poikkeus — Yksityistä kopiointia koskevat poikkeus — Sopivan hyvityksen käsite — Korvauksen periminen sopivana hyvityksenä monitoimitulostimista — Kertakorvauksen ja suhteellisen korvauksen yhdistäminen — Laskentatapa — Sopivan hyvityksen saajat — Tekijät ja kustantajat

1. Käsiteltävässä ennakkoratkaisupyynnössä unionin tuomioistuinta pyydetään jälleen tulkitsemaan tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 2001/29/EY[2] ja tarkemmin sanottuna sen 5 artiklan 2 kohdan a ja b alakohtaa, joissa säädetään jäsenvaltioiden mahdollisuudesta säätää kansallisessa lainsäädännössään poikkeuksista tekijöillä olevaan kappaleen valmistamista koskevaan yksinoikeuteen; kyseessä ovat valokopiointia koskeva poikkeus ja yksityistä kopiointia koskeva poikkeus.

2. Pääasian kantajina olevat yritykset, jotka ovat monitoimitulostimien maahantuojia ja/tai valmistajia, vastustavat lähinnä niiltä direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetyn valokopiointia koskevan poikkeuksen mukaisena sopivana hyvityksenä perittyjen korvausten määrää ja tarjoavat näin unionin tuomioistuimelle tilaisuuden paneutua mainittuihin säännöksiin, joita se on tähän mennessä joutunut tulkitsemaan huomattavasti harvemmin kuin saman direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan säännöksiä.

1 — Alkuperäinen kieli: ranska.
2 — EYVL L 167, s. 10.

I **Asiaa koskevat oikeussäännöt**

A *Unionin oikeus*

3. Direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdassa säädetään seuraavaa:

”2. Jäsenvaltiot voivat säätää poikkeuksista tai rajoituksista 2 artiklassa säädettyyn kappaleen valmistamista koskevaan oikeuteen seuraavissa tapauksissa:

a) kun kyseessä ovat paperilla tai samankaltaisella alustalla olevat kappaleet, jotka on tehty käyttämällä mitä tahansa valokuvaustekniikkaa tai muuta menetelmää, jolla on samanlaiset vaikutukset, lukuun ottamatta nuottilehtien kopioita ja edellyttäen, että oikeudenhaltijat saavat sopivan hyvityksen;

b) kun kyseessä ovat luonnollisten henkilöiden mille tahansa välineelle valmistamat kappaleet, jotka on tehty yksityiseen käyttöön ja joiden käyttötarkoitus ei ole välittömästi tai välillisesti kaupallinen, edellyttäen, että oikeudenhaltijat saavat sopivan hyvityksen, jonka osalta otetaan huomioon 6 artiklassa tarkoitettujen teknisten toimenpiteiden soveltaminen kyseiseen teokseen tai aineistoon taikka niiden soveltamatta jättäminen”.

4. Jäljempänä viitataan tarvittavilta osin niihin direktiivin 2001/29 johdanto-osan keskeisiin perustelukappaleisiin ja säännöksiin, jotka ovat merkityksellisiä pääasian ratkaisun kannalta. Tässä vaiheessa on kuitenkin tarpeen lainata vielä direktiivin johdanto-osan 37 perustelukappaletta, jonka sanamuoto on seuraava:

”Nykyiset kansalliset reprografista kopiointia sääntelevät järjestelmät, sikäli kuin niitä on, eivät muodosta merkittäviä esteitä sisämarkkinoille. Jäsenvaltioille olisi sallittava reprografista kopiointia koskevan poikkeuksen tai rajoituksen säätäminen.”

B *Belgian lainsäädäntö*

5. Belgian tekijänoikeutta ja sen lähioikeuksia koskevan lain (loi relative au droit d’auteur et aux droits voisins),[3] joka annettiin 30.6.1994, 1 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Kirjallisen tai taiteellisen teoksen tekijällä on yksin oikeus valmistaa siitä kappaleita tai sallia kappaleiden valmistaminen riippumatta siitä, mitä tekotapaa käyttäen ja missä muodossa (suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, kokonaan tai osittain) kappaleet valmistetaan.

– –”

6. LDA:n 22 §:n 1 momentissa, sellaisena kuin se oli voimassa ennakkoratkaisupyynnön esittämispäivänä,[4] säädetään seuraavaa:

”Jos teos on laillisesti julkaistu, tekijä ei voi kieltää

– –

3 — Moniteur belge 27.7.1994, s. 19297; jäljempänä LDA.

4 — Huomattakoon, että näitä säännöksiä on sittemmin muutettu 31.12.2012 annetulla, muun muassa oikeudenkäyttöä koskevia erinäisiä säännöksiä sisältävällä lailla (Moniteur belge 31.12.2012, s. 88936), joka tuli voimaan 1.12.2013 sen jälkeen, kun asia oli saatettu vireille unionin tuomioistuimessa.

4° kappaleiden valmistamista kokonaisista lehtiartikkeleista tai taideteoksista tai niiden osista taikka kappaleiden valmistamista muiden graafiselle tai analogiselle välineelle tallennettujen teosten pienistä osista, kun tämä kappaleiden valmistaminen tehdään puhtaasti yksityiskäyttöön eikä siitä aiheudu haittaa teoksen tavanomaiselle hyödyntämiselle;

4°bis kappaleiden valmistamista kokonaisista lehtiartikkeleista tai taideteoksista tai niiden osista taikka kappaleiden valmistamista muiden graafiselle tai analogiselle välineelle tallennettujen teosten pienistä osista, kun tämä kappaleiden valmistaminen tehdään opetuksen tai tieteellisen tutkimuksen havainnollistamiseen, siltä osin kuin se on perusteltua voittoa tavoittelemattomassa tarkoituksessa eikä siitä aiheudu haittaa teoksen tavanomaiselle hyödyntämiselle – –

5° kappaleiden valmistamista audiovisuaalisista ja ääniteoksista kotona ja ainoastaan kotikäyttöön;”

7. LDA:n 59–61 §:ssä säädetään seuraavaa:

”59 §

Graafiselle tai analogiselle välineelle tallennettujen teosten tekijöillä ja kustantajilla on oikeus korvaukseen, kun näistä teoksista valmistetaan kappaleita, myös silloin kun kappaleita valmistetaan 22 §:n 1 momentin 1, 4 ja 4 bis kohdassa ja 22 bis §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa vahvistetuin edellytyksin.

Korvauksen maksaa suojattujen teosten kopioimisen mahdollistavien laitteiden valmistaja, maahantuoja tai yhteisöhankinnan ostaja, kun nämä laitteet saatetaan markkinoille Belgiassa.

60 §

Lisäksi luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt, jotka valmistavat kappaleita teoksista, tai mahdollisesti ensin mainittujen sijasta ne henkilöt, jotka asettavat kopiokoneen muiden saataville maksua vastaan tai ilmaiseksi, maksavat suhteellisen korvauksen, joka määritetään valmistettujen kappaleiden määrän mukaan.

61 §

Edellä 59 ja 60 §:ssä tarkoitettujen korvausten määrä vahvistetaan kuninkaan asetuksella, josta päätetään ministerineuvostossa. Edellä 60 §:ssä tarkoitettua korvausta voidaan mukauttaa alakohtaisesti.

Asetuksessa vahvistetaan korvausten perimistä, jakamista ja valvontaa koskevat yksityiskohtaiset säännöt sekä maksuajankohta.

Jollei kansainvälisissä sopimuksissa toisin määrätä, 59 ja 60 §:ssä säädettyinä maksuina perityt summat jaetaan tasan tekijöiden ja kustantajien kesken.

Kuningas voi määräämiensä edellytysten ja menettelytapojen mukaisesti antaa kaikkia oikeuksia hallinnoivia yhtiöitä edustavalle yhtiölle tehtäväksi periä ja jakaa maksettavat korvaukset.”

8. Tekijöille ja kustantajille yksityis- tai opetuskäyttöön tarkoitetuista graafiselle tai analogiselle välineelle tallennetuista teoksista valmistetuista kappaleista maksettavista korvauksista 30.10.1997 annetun kuninkaan asetuksen (arrêté royal du 30 octobre 1997 relatif à la rémunération des auteurs et des éditeurs pour la copie dans un but privé ou didactique des œuvres fixées sur un support graphique

ou analogue) 2, 4, 8 ja 9 §:ssä vahvistetaan kertakorvausten ja suhteellisten korvausten määrät.[5] Näissä pykälissä säädetään seuraavaa:[6]

”2 §

1. Kopiokoneisiin sovellettava laitekohtainen kertakorvaus on

1° [5,01] euroa kopiokoneista, joilla toteutetaan alle 6 kopiota minuutissa;

2° [18,39] euroa kopiokoneista, joilla toteutetaan 6–9 kopiota minuutissa;

3° [60,19] euroa kopiokoneista, joilla toteutetaan 10–19 kopiota minuutissa;

4° [195,60] euroa kopiokoneista, jolla toteutetaan 20–39 kopiota minuutissa;

5° [324, 33] euroa kopiokoneista, joilla toteutetaan 40–59 kopiota minuutissa;

6° [810,33] euroa kopiokoneista, joilla toteutetaan 60–89 kopiota minuutissa;

7° [1 838,98] euroa kopiokoneista, joilla toteutetaan yli 89 kopiota minuutissa.

Kertakorvauksen määrän vahvistamiseksi otetaan huomioon laitteen nopeus mustavalkokopioiden tuottamisessa, ja tämä koskee myös laitteita, joilla voidaan valmistaa värikopioita.

2. Monistuskoneisiin ja offsetpainokoneisiin sovellettava laitekohtainen kertakorvaus on

1° [324,33] euroa monistuskoneista;

2° [810,33] euroa offsetpainokoneista.

– –

4 §

Laitteista, joissa on useita toimintoja, jotka vastaavat 2 ja 3 §:ssä tarkoitettujen laitteiden toimintoja, maksettavan kertakorvauksen määrä on korkein niistä summista, joita tarkoitetaan 2 ja 3 §:ssä ja joita voidaan soveltaa laitteisiin, joissa on useita toimintoja.

– –

8 §

Jos maksuvelvollinen ei osallistu korvauksen perimiseen 10–12 §:ssä tarkoitetulla tavalla, suhteellinen korvaus on

1° [0,0334] euroa jokaiselta suojatusta teoksesta valmistetulta kappaleelta;

5 — Moniteur belge 7.11.1997, s. 29874; jäljempänä 30.10.1997 annettu kuninkaan asetus.

6 — Luvut ovat peräisin markkinasääntelystä ja markkinajärjestelystä vastaavan viranomaisen (Direction générale de la Régulation et de l'Organisation du marché) 4.11.2012 antamasta lausunnosta, joka koskee teosten tekijöille ja kustantajille yksityis- tai opetuskäyttöön tarkoitetuista graafiselle tai analogiselle välineelle tallennetuista teoksista valmistetuista kappaleista maksettavista korvauksista 30.10.1997 annetussa kuninkaan asetuksessa mainittujen määrien automaattista indeksointia (Moniteur belge 4.11.2013, s. 83560).

2° [0,0251] euroa jokaiselta suojatusta teoksesta valmistetulta kappaleelta, joka valmistetaan laitteilla, joita käytetään opetuslaitoksissa tai yleisölle avoimissa kirjastoissa.

Rahamäärät, joihin viitataan 1 momentissa, kerrotaan kahdella, kun kyseessä on suojatusta värillisestä teoksesta valmistettu värillinen kappale.

9 §

Jos maksuvelvollinen on osallistunut oikeuksia hallinnoivan yhtiön suhteellisen korvauksen perimiseen, tämä korvaus on

1° [0,0201] euroa jokaiselta suojatusta teoksesta valmistetulta kappaleelta;

2° [0,0151] euroa jokaiselta suojatusta teoksesta valmistetulta kappaleelta, joka valmistetaan laitteilla, joita käytetään opetuslaitoksissa tai yleisölle avoimissa kirjastoissa.

Rahamäärät, joihin viitataan 1 momentissa, kerrotaan kahdella, kun kyseessä on suojatusta värillisestä teoksesta valmistettu värillinen kappale.”

9. Edellä 8 ja 9 §:ssä tarkoitettu korvauksen perimiseen osallistuminen määritellään 30.10.1997 annetun kuninkaan asetuksen 10–12 §:ssä. Sen 10 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Maksuvelvollisen katsotaan osallistuneen suhteellisen korvauksen perimiseen, jos tämä on

1° toimittanut oikeuksia hallinnoivalle yhtiölle edellä 3 osastossa vahvistettujen säännösten mukaisen ilmoituksen kyseiseltä ajanjaksolta;

2° maksanut ilmoituksensa yhteydessä oikeuksia hallinnoivalle yhtiölle ennakkomaksuna suhteellisen korvauksen, joka vastaa suojatuista teoksista valmistettujen kappaleiden ilmoitettua lukumäärää kerrottuna edellä 9 §:ssä tarkoitetulla maksutaulukon mukaisella maksulla, ja;

3° a) yhteisestä sopimuksesta toimittanut oikeuksia hallinnoivalle yhtiölle arvionsa suojatuista teoksista kyseisenä ajanjaksona valmistettujen kappaleiden lukumäärästä 200 työpäivän kuluessa siitä, kun oikeuksia hallinnoiva yhtiö on vastaanottanut ilmoituksen; tai

b) toimittanut 14 §:ssä tarkoitetun asiantuntijalausunnon laatimiseen tarvittavat tiedot sikäli kuin oikeuksia hallinnoiva yhtiö on kyseisen pykälän mukaisesti pyytänyt tällaista lausuntoa.”

10. Edellä mainitun 30.10.1997 annetun kuninkaan asetuksen 14 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Jos oikeuksia hallinnoivalle yhtiölle ei toimiteta sen ja maksuvelvollisen yhteisestä sopimuksesta arviota suojatuista teoksista kyseisenä ajanjaksona valmistettujen kappaleiden lukumäärästä, se voi pyytää asiantuntijalausuntoa suojatuista teoksista kyseisenä ajanjaksona valmistettujen kappaleiden lukumäärän arvioimiseksi.

Oikeuksia hallinnoiva yhtiö antaa lausuntopyyntönsä tiedoksi maksuvelvolliselle 220 työpäivän kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut maksuvelvollisen ilmoituksen.Lausunnon voi antaa yksi tai useampi asiantuntija, jonka nimeää

1° maksuvelvollinen ja oikeuksia hallinnoiva yhtiö yhteisestä sopimuksesta; tai

2° oikeuksia hallinnoiva yhtiö.

Oikeuksia hallinnoiva yhtiö ei 3 momentin 2 kohtaa sovellettaessa voi nimetä muita kuin ministerin hyväksymiä asiantuntijoita.

Määräaika lausunnon antamiselle ei saa ylittää kolmea kuukautta siitä, kun nimetty asiantuntija tai asiantuntijat ovat vastaanottaneet lausuntopyynnön.

2. Jos asiantuntija tai asiantuntijat nimetään maksuvelvollisen ja oikeuksia hallinnoivan yhtiön yhteisestä sopimuksesta, osapuolet päättävät yhdessä asiantuntijakulujen jakamisesta.Jos oikeuksia hallinnoiva yhtiö nimeää asiantuntijan tai asiantuntijat yksipuolisesti 1 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaisesti, se voi velvoittaa maksuvelvollisen korvaamaan asiantuntijasta aiheutuvat kulut seuraavien edellytysten täyttyessä:

1° – maksuvelvollinen ei ole toimittanut oikeuksia hallinnoivalle yhtiölle ennakolta tämän 22 §:n mukaisesti pyytämiä tietoja, tai;

— maksuvelvollinen on toimittanut oikeuksia hallinnoivalle yhtiölle ilmeisen virheellisiä tai puutteellisia tietoja 22 §:n mukaisen tietopyynnön johdosta;

2° oikeuksia hallinnoiva yhtiö on selvästi ilmoittanut maksuvelvolliselle 22 §:ssä tarkoitetussa tietopyynnössä, että tämä voidaan edellä 1 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa velvoittaa korvaamaan oikeuksia hallinnoivan yhtiön teettämästä riippumattomasta asiantuntijalausunnosta aiheutuvat kulut;

3° asiantuntijakulut ovat objektiivisesti perustellut;

4° asiantuntijakulut ovat kohtuulliset verrattuna suojatuista teoksista valmistettujen kappaleiden lukumäärään, jonka oikeuksia hallinnoiva yhtiö on voinut kohtuullisesti arvioida.

– –”.

II **Pääasian tosiseikat**

11. Hewlett-Packard Belgium [7] on yhtiö, joka maahantuo Belgiaan koti- ja ammattikäyttöön tarkoitettuja kopiokoneita, kuten erityisesti ”monitoimitulostimia”, joilla voidaan niiden pääasiallisen toiminnon eli tulostamisen lisäksi skannata ja kopioida asiakirjoja sekä vastaanottaa ja lähettää telekopioita ja joiden tulostusnopeus vaihtelee valitun tulostuslaadun mukaan. Pääasiassa kyseessä olevien monitoimitulostimien myyntihinta on tavallisesti alle 100 euroa.

12. Reprobel SCRL [8] on hallinnointiyhtiö, jonka tehtävänä on periä ja maksaa sopivaa hyvitystä vastaavia korvauksia valokopiointia koskevan poikkeuksen nojalla.

13. Reprobel lähetti 16.8.2004 HPB:lle faksin, jossa se ilmoitti, että tämäntyyppisten laitteiden myytäväksi asettaminen johtaa lähtökohtaisesti 49,20 euron maksuun jokaisesta laitteesta.

14. Koska Reprobelin kanssa järjestettyjen kokousten ja asiasta käydyn kirjeenvaihdon aikana ei päästy sopimukseen monitoimitulostimiin sovellettavasta maksusta, HPB haastoi Reprobelin tribunal de première instance de Bruxellesiin 8.3.2010 päivätyllä haasteella. HPB vaati kyseistä tuomioistuinta toteamaan, ettei sen myytäväksi asettamista laitteista ole maksettava minkäänlaista korvausta, ja toissijaisesti, että HPB:n maksamat korvaukset muodostavat Belgian lainsäädännössä, sellaisena kuin sitä tulkitaan direktiivin 2001/29 perusteella, tarkoitetun sopivan hyvityksen. Lisäksi HPB vaati, että

7 — Jäljempänä HPB.

8 — Jäljempänä Reprobel.

Reprobel velvoitetaan 10 miljoonan euron sakon uhalla teettämään vuoden kuluessa 30.10.1997 annetun kuninkaan asetuksen 26 §:ssä tarkoitettu tutkimus, jossa esitetään muun muassa tiedot riidanalaisten laitteiden lukumäärästä ja niiden tosiasiallisesta käytöstä kappaleiden valmistamiseen suojatuista teoksista ja jossa tätä tosiasiallista käyttöä verrataan muiden kappaleiden valmistamiseen suojatuista teoksista soveltuvien laitteiden tosiasiallisen käyttöön.

III **Ennakkoratkaisukysymykset ja asian käsittely unionin tuomioistuimessa**

15. Tässä tilanteessa cour d'appel de Bruxelles on päättänyt 23.10.2013 tehdyllä välipäätöksellä, joka saapui unionin tuomioistuimen kirjaamoon 8.11.2013, lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa ja 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa olevaa sopivan hyvityksen käsitettä tulkittava eri tavoin sen mukaan, valmistaako kuka hyvänsä käyttäjä kappaleet paperille tai samankaltaiselle alustalle käyttämällä mitä tahansa valokuvaustekniikkaa tai muuta menetelmää, jolla on samanlaiset vaikutukset, vai onko kyseessä luonnollisten henkilöiden valmistamat kappaleet, jotka on tehty yksityiseen käyttöön ja joiden käyttötarkoitus ei ole välittömästi tai välillisesti kaupallinen? Jos tähän kysymykseen vastataan myöntävästi, mihin perusteisiin tällaisen erilaisen tulkinnan on perustuttava?

2) Onko direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa ja 5 artiklan 2 kohdan b alakohtaa tulkittava siten, että niiden perusteella jäsenvaltiot saavat vahvistaa oikeudenhaltijoille maksettavan sopivan hyvityksen

— kertakorvaukseksi, jonka laitteiden, joiden avulla suojatuista teoksista voidaan valmistaa kappaleita, valmistaja, maahantuoja tai yhteisöhankinnan ostaja maksaa siinä yhteydessä, kun nämä laitteet saatetaan vaihdantaan jäsenvaltion alueella, ja jonka määrä lasketaan vain sen mukaan, millä nopeudella kopiokone pystyy valmistamaan kappaleita minuutissa, ilman muuta yhteyttä oikeudenhaltijoille mahdollisesti aiheutuneeseen haittaan, ja

— suhteelliseksi korvaukseksi, joka määritetään vain valmistettujen kappaleiden lukumäärällä kerrotun kappalehinnan avulla ja joka vaihtelee sen mukaan, onko maksuvelvollinen osallistunut tämän sellaisen korvauksen perimiseen vai ei, jonka maksamiseen ovat velvollisia luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt, jotka valmistavat teoksista kappaleita, tai mahdollisesti ensin mainittujen sijasta ne henkilöt, jotka asettavat kopiokoneen muiden käytettäväksi joko vastiketta vastaan tai vastikkeetta?

Jos tähän kysymykseen vastataan kieltävästi, mitä merkityksellisiä ja johdonmukaisia perusteita jäsenvaltioiden on noudatettava, jotta hyvitystä voidaan pitää sopivana ja jotta asianomaisten henkilöiden välille muodostuu oikeudenmukainen tasapaino unionin oikeuden mukaisesti?

3) Onko direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa ja 5 artiklan 2 kohdan b alakohtaa tulkittava siten, että niiden perusteella jäsenvaltiot saavat myöntää puolet oikeudenhaltijoille kuuluvasta sopivasta hyvityksestä tekijöiden luomien teosten kustantajille ilman, että kustantajille asetetaan minkäänlaista velvollisuutta tarjota tekijöille mahdollisuus hyötyä edes epäsuorasti osasta hyvitystä, joka niiltä jää saamatta?

4) Onko direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa ja 5 artiklan 2 kohdan b alakohtaa tulkittava siten, että niiden perusteella jäsenvaltiot saavat ottaa käyttöön oikeudenhaltijoille kuuluvan sopivan hyvityksen perimiseksi sellaisen eriytymättömän järjestelmän, johon kuuluu kertakorvaus ja jokaisesta valmistetusta kappaleesta maksettava korvaus ja jolla katetaan epäsuorasti mutta varmasti ja osittain nuottilehtien kopioiminen ja laiton kappaleen valmistaminen?”

16. Cour d'appel de Bruxelles ilmoitti 7.2.2014 antamallaan välipäätöksellä unionin tuomioistuimelle hyväksyvänsä Epson Europe BV -yhtiön [9] oma-aloitteisen väliintulon pääasiassa. Tämän johdosta unionin tuomioistuin saattoi työjärjestyksensä 97 artiklan 2 kohdan mukaisesti Epsonin tietoon kaikki ne menettelyn asiakirjat, jotka oli jo annettu tiedoksi Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 23 artiklassa tarkoitetuille osapuolille.

17. Kirjallisia huomautuksia ovat esittäneet HPB, Epson ja Reprobel, pääasian asianosaiset ja Irlanti, [10] Belgian, Itävallan, Puolan, Portugalin ja Suomen [11] hallitukset sekä Euroopan komissio. HPB, Epson ja Reprobel, Belgian ja Tšekin hallitukset sekä komissio esittivät myös suulliset huomautuksensa istunnossa, joka pidettiin 29.1.2015.

IV **Direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa ja 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettu sopivan hyvityksen käsite (ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys)**

18. Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa selvittää, onko direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitettua sopivan hyvityksen käsitettä tulkittava eri tavoin sen mukaan, valmistaako ”kuka hyvänsä käyttäjä” kappaleet ”paperille tai samankaltaiselle alustalle käyttämällä mitä tahansa valokuvaustekniikkaa tai muuta menetelmää, jolla on samanlaiset vaikutukset”, vai ovatko kyseessä ”luonnollisten henkilöiden valmistamat kappaleet, jotka on tehty yksityiseen käyttöön ja joiden käyttötarkoitus ei ole välittömästi tai välillisesti kaupallinen”.

19. On korostettava, ettei kansallisen tuomioistuimen esittämä ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys ole täysin yksiselitteinen, mistä kertoo jo sekin, että kirjallisissa huomautuksissa esitetään tästä kysymyksestä erittäin ristiriitaisia päätelmiä ja perusteluja. Pintapuolisen tarkastelun perusteella voitaisiin ajatella ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen antavan ymmärtää, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdan tulkinnassa ei ainoastaan voida vaan siinä täytyy ottaa huomioon suojatusta teoksesta kappaleita valmistaneen henkilön asema ja se, mihin käyttötarkoitukseen kappaleita valmistetaan, toisin sanoen saman direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetut perusteet. Aluksi on siis syytä määrittää kyseisen kysymyksen merkitys ja täsmällinen ulottuvuus pääasiassa, mitä ennen tarkastelen ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiasta esittämiä selityksiä.

A *Ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen merkitys ja ulottuvuus*

1. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämät selitykset

20. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, ettei unionin tuomioistuin ole tähän mennessä tarkastellut sopivan hyvityksen käsitettä muuten kuin direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan tulkinnan yhteydessä.

9 — Jäljempänä Epson.

10 — Irlanti esittää kuitenkin vastauksia ainoastaan ensimmäiseen ja toiseen ennakkoratkaisukysymykseen.

11 — Suomen hallitus esittää kuitenkin vastauksia ainoastaan kolmanteen ja neljänteen ennakkoratkaisukysymykseen.

21. Sen mukaan Reprobel väittää, että pääasiassa on kyse ainoastaan direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdasta ja että tässä säännöksessä tarkoitettu valokopiointia koskeva poikkeus on erotettava saman direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetusta yksityistä kopiointia koskevasta poikkeuksesta. HPB puolestaan väittää, että koska direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetaan mille tahansa välineelle valmistettuja kappaleita, sitä sovelletaan myös luonnollisen henkilön yksityiskäyttöä varten valmistamiin valokopioihin.

22. Tässä yhteydessä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että koska monitoimitulostimia, joista käsiteltävässä asiassa yksin on kyse, käyttävät myös luonnolliset henkilöt omaan yksityiskäyttöönsä, on tarkistettava, onko sopivan hyvityksen – joka perustuu oikeudenhaltijoille aiheutuneeseen vahinkoon – käsitettä tulkittava samalla tavalla sen mukaan, valmistetaanko kappaleet käyttäjän yksityiskäyttöä varten vai mitä tahansa käyttöä varten.

2. Ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

23. Kansallisen tuomioistuimen esittämän ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen koko vaikeus piilee siinä, että jo sen sanamuoto vaikuttaa antavan ymmärtää, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa määritetyt yksityisestä kopioinnista saatavan sopivan hyvityksen parametrit voitaisiin jollain tapaa yhdistää direktiivin 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa määritettyihin valokopioinnista saatavan sopivan hyvityksen parametreihin.

24. Tätä ensimmäisellä ennakkoratkaisukysymyksellä ei nähdäkseni kuitenkaan tarkoiteta.

25. Ensinnäkin on syytä korostaa, että kansallinen tuomioistuin katsoo – kuten sen esittämän ennakkoratkaisukysymyksen sanamuodosta ilmenee – käsiteltävässä asiassa sovellettavan yksin direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa, sillä se viittaa kysymyksessään nimenomaisesti ja yksinomaan ”kappaleiden valmistamiseen paperille tai samankaltaiselle alustalle käyttämällä mitä tahansa valokuvaustekniikkaa tai muuta menetelmää, jolla on samanlaiset vaikutukset” eikä laajemmin kappaleiden valmistamiseen esimerkiksi monitoimitulostimella.

26. Sen ensimmäisessä kysymyksessä ei siis lähtökohtaisesti katsota, että monitoimitulosten käyttö voisi kuulua sekä direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetun valokopiointia koskevan poikkeuksen että tämän direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettua yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen soveltamisalaan. [12]

27. Tässä kohden on huomautettava, että yleisesti ottaen on täysin mahdollista katsoa, että monitoimitulostimien käyttö kappaleiden valmistamiseen suojatuista teoksista voi kuulua samanaikaisesti sekä direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetun valokopiointia koskevan poikkeuksen että saman direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetun yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen aineelliseen soveltamisalaan.

28. Näillä tulostimilla voidaan niiden pääasiallisen toiminnon eli langalliselta tai langattomalta päätelaitteelta (esimerkiksi tietokoneelta, tabletilta, älypuhelimesta tai kamerasta) tai tallennusvälineeltä (esimerkiksi ulkoiselta kiintolevyltä tai muistikortilta) paperille tapahtuvan tulostamisen lisäksi paitsi kopioida ja valokopioida teoksia paperille – eli suorittaa toimintoja, jotka ovat direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetun valokopiointia koskevan poikkeuksen

12 — Julkisasiamies Sharpstonin ratkaisuehdotuksessa VG Wort ym. (C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:34, 40 kohta) ehdotettu vaihtoehto.

soveltamisalaan kuuluvia toimintoja – myös skannata tai digitalisoida näitä samoja teoksia ja tallentaa saadut tiedostot elektroniselle tietovälineelle,[13] jotka toiminnot puolestaan voivat kuulua direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetun yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen soveltamisalaan.[14]

29. Asiakirja-aineistoista kuitenkin ilmenee, ettei hyödyllisen vastauksen antaminen ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle vaadi sen määrittämistä, kuuluuko monitoimitulostinten käyttö ainoastaan direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetun valokopiointia koskevan poikkeuksen soveltamisalaan vai sisältyykö se nimenomaan näiden laitteiden monitoimisuuden perusteella samanaikaisesti myös direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen soveltamisalaan, ja siten ei ole myöskään tarpeen rajata näiden kahden säännöksen soveltamisaloja mainittujen tulostinten tai yleensäkään sellaisten monikäyttöisten laitteiden tapauksessa, joita voidaan käyttää analogisten ja digitaalisten kappaleiden valmistamiseen suojatuista teoksista.

30. Huomattakoon, että Belgian hallitus ja Reprobel ensinnäkin väittävät, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdan säännökset on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä LDA:n 22 §:n 1 momentin 4 kohdalla ja mainitun direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan säännökset LDA:n 22 §:n 1 momentin 5 kohdalla. Toiseksi ne katsovat, että pääasiassa on sovellettava LDA:n 22 §:n 1 momentin 4 kohdan eikä LDA:n 22 §:n 1 momentin 5 kohdan säännöksiä.

31. Tästä kysymyksestä on todettava, että LDA:n 22 §:n 1 momentin 5 kohdassa, sellaisena kuin se oli voimassa ennakkoratkaisupyynnön esittämispäivänä, tarkoitetaan tosiasiallisesti ainoastaan ”kappaleiden valmistamista audiovisuaalisista ja ääniteoksista kotona ja ainoastaan kotikäyttöön”. Tästä voidaan siis päätellä, että yksityistä kopiointia koskevaa poikkeusta ei ainakaan ennen 31.12.2012 tapahtunutta lakiuudistusta, joka tuli voimaan 1.12.2013, sovellettu monitoimitulostinten käyttöön, ei edes suojattujen teosten digitalisointiin skannerin avulla.[15] Tämän toteaminen on kuitenkin yksin kansallisen tuomioistuimen tehtävä, koska vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin tuomioistuin ei ole toimivaltainen tulkitsemaan kansallista oikeutta.

32. Nähdäkseni ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa tältä osin lähinnä selvittää, voidaanko – ja jos voidaan, niin missä määrin – direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuun valokopiointia koskevaan poikkeukseen perustuva sopiva hyvitys, joka poikkeuksia lukuun ottamatta on tavallisesti maksettava monitoimitulostinten käyttämisestä suojattujen teosten valokopiointiin, ”eriyttää” sen mukaan, valmistaako kappaleet kuka hyvänsä käyttäjä vai ovatko kyseessä ”luonnollisen henkilön valmistamat kappaleet, jotka on tehty yksityiseen käyttöön ja joiden käyttötarkoitus ei ole välittömästi tai välillisesti kaupallinen”, kuten asia ilmaistaan mainitun direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa.

33. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei siis nyt pohdi niinkään sitä, onko direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa vahvistettuja parametreja mahdollista soveltaa tapauksissa, joissa sovelletaan saman direktiivin 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa, vaan täsmällisemmin sitä, että koska sopiva hyvitys on määritettävä oikeudenhaltijoille kappaleiden valmistamisesta aiheutuvan

13 — Tässä yhteydessä on tietenkin erotettava toisistaan kappaleen valmistaminen digitaalisessa muodossa levitettävistä suojatuista teoksista (e-kirjat tai muut CD-levyllä, DVD-levyllä tai internetissä levitettävät teokset) ja kappaleen valmistaminen analogisessa muodossa levitettävistä suojatuista teoksista (painetut kirjat, lehdet), koska digitaalisten teosten kopiointi ja analogisten teosten digitalisointi on laillista vain, jos oikeudenhaltija on antanut niihin luvan tai jos ne kuuluvat jommankumman direktiivissä 2001/29 säädetyn poikkeuksen soveltamisalaan.

14 — Tältä osin ks. jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen 42–45 kohta.

15 — Ennen 30.10.1997 annettua asetusta laaditusta valmisteluasiakirjasta kuitenkin ilmenee, että tämä mahdollisuus oli tuolloin jo otettu huomioon.

vahingon perusteella, voidaanko tai pitääkö monitoimitulostinten käyttämisestä valokopiointiin perittävä sopiva hyvitys direktiivin 2001/29 mukaan eriyttää sen mukaan, ovatko kyseessä luonnollisten henkilöiden yksityiseen käyttöön valmistamat kappaleet vai valmistaako kappaleet kuka hyvänsä käyttäjä muihin tarkoituksiin.

34. Unionin tuomioistuimen olisi toisin sanoen lopullisesti ja yksinomaisesti määritettävä, onko jäsenvaltioilla, jotka ovat päättäneet soveltaa sen 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua valokopiointia koskevaa poikkeusta ja – kuten pääsiassa – ottaneet käyttöön monitoimitulostinten käytöstä perittävän kertakorvauksen ja suhteellisen korvauksen kyseisessä säännöksessä edellytetyn sopivan hyvityksen rahoittamiseksi, direktiivin 2001/29 mukaan mahdollisuus vai velvollisuus ottaa kaikissa tapauksissa huomioon se, että tulostimia käyttävät luonnolliset henkilöt, jotka tekevät valokopioita yksityiseen käyttöön.

B *Velvollisuus eriyttää sopiva hyvitys monitoimitulostinten käyttötarkoituksen mukaan*

35. Aluksi on tärkeää muistuttaa, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioilla on pelkästään mahdollisuus – mutta ei velvollisuutta – panna kansallisessa lainsäädännössään täytäntöön 5 artiklan 2 ja 3 kohdassa luetellut poikkeukset tai rajoitukset, jotka koskevat 2 artiklassa tarkoitettua yksinoikeutta kappaleen valmistamiseen tekijänoikeudella suojatuista teoksista ja joihin sisältyvät 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettu valokopiointia koskeva poikkeus ja 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettu yksityistä kopiointia koskeva poikkeus.

36. Jos nämä jäsenvaltiot päättävät ottaa käyttöön valokopiointia tai yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen, niiden on kuitenkin säädettävä direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdan mukaisesti sopivan hyvityksen suorittamisesta kappaleen valmistamista koskevan yksinoikeuden haltijoille. [16]

37. Unionin tuomioistuin on katsonut, että sopivan hyvityksen käsite, joka on valokopiointia koskevaa poikkeusta ja yksityistä kopiointia koskevaa poikkeusta yhdistävä välttämätön tekijä, on unionin oikeuden itsenäinen käsite ja sitä on tulkittava yhdenmukaisella tavalla kaikissa jäsenvaltioissa. [17] Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että jos jäsenvaltiot päättävät ottaa käyttöön valokopiointia tai yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen, niillä ei enää ole vapautta täsmentää tämän poikkeuksen olennaisen osan muodostavan sopivan hyvityksen osatekijöitä siten, että ne eivät olisi johdonmukaisia ja yhdenmukaistettuja. [18]

38. Unionin tuomioistuin on kuitenkin myös katsonut, että koska direktiivissä 2001/29 ei nimenomaisesti säädetä tästä kysymyksestä, jäsenvaltioilla, joiden on otettava käyttöön sopivaa hyvitystä koskeva järjestelmä, on laaja harkintavalta rajatessaan sen eri osatekijöitä syrjintäkiellon periaatteen mukaisesti ja erityisesti määrittäessään tahot, joiden on maksettava kyseistä hyvitystä, mutta myös kyseisen hyvityksen muodon, maksutavat ja sen tason. [19]

39. Kuten unionin tuomioistuin on toistuvasti katsonut, sopiva hyvitys on kuitenkin välttämättä laskettava sen vahingon perusteella, joka oikeudenhaltijoille mahdollisesti [20] tai tosiasiallisen aiheutuu yksityistä kopiointia koskevasta poikkeuksesta. [21]

16 — Ks. viimeksi tuomio Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, 19 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

17 — Ks. tuomio Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, 33 kohta).

18 — Ks. tuomio Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, 36 kohta) ja tuomio ACI Adam ym. (C-435/12, EU:C:2014:254, 49 kohta).

19 — Ks. viimeksi tuomio Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, 19 ja 20, 30–41, 57 ja 59 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

20 — Ks. erityisesti direktiivin 2001/29 johdanto-osan 35 perustelukappale ja tuomio Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, 39 kohta).

21 — Tuomio Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, 42 kohta); tuomio Amazon.com International Sales ym. (C-521/11, EU:C:2013:515, 47 kohta); tuomio ACI Adam ym. (C-435/12, EU:C:2014:254, 55 kohta) ja tuomio Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, 21 kohta).

40. Kansallisen tuomioistuimen esittämään ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava näiden perussuuntaviivojen mukaisesti.

41. Käsiteltävässä asiassa on aluksi huomautettava, että valokopiointia koskevan poikkeuksen ja yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen rajat määritellään direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdassa varsin vastakohtaisin kriteerein. [22] Valokopiointia koskeva poikkeus ”määräytyy” valmistusalustan (”paperi tai samankaltainen alusta”) ja valmistuksessa käytetyn menetelmän (”mikä tahansa valokuvaustekniikka tai muu menetelmä”) mukaan ja yksityistä kopiointia koskeva poikkeus valmistusalustan (”mikä tahansa väline”) ja ennen kaikkea kappaleiden valmistajan (”luonnollinen henkilö”) ja niiden valmistamisen tarkoituksen (”jotka on tehty yksityiseen käyttöön ja joiden käyttötarkoitus ei ole välittömästi tai välillisesti kaupallinen”) mukaan.

42. Nämä täsmennykset eivät oikeastaan ole kyseisten poikkeusten määrittelyperusteita vaan pikemminkin tekijöitä, jotka auttavat hahmottamaan niiden rajat ja tietyllä tapaa määrittämään niiden henkilölliset ja aineelliset soveltamisalat, vaikkakin hyvin eri termeillä ja tavoilla.

43. Direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa, jota pääasiassa ei ole riitautettu, määritellään olennaisin osin yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen henkilöllinen soveltamisala, joka rajataan kahdella tavalla. Ainoastaan luonnollisilla henkilöillä on lupa kappaleiden valmistamiseen suojatuista teoksista yksityiskopioinnin perusteella, ja näin on vain, jos kappaleet valmistetaan yksityiseen käyttöön ja niiden käyttötarkoitus ei ole välittömästi tai välillisesti kaupallinen. Näin ollen sopiva hyvitys, joka poikkeuksia lukuun ottamatta on maksettava kaikenlaisesta suojattujen teosten kappaleiden valmistamisesta, voidaan periä ainoastaan viimeksi mainituilta henkilöiltä. Sen sijaan kyseisessä alakohdassa ei ainakaan nimenomaisesti määritetä yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen aineellista soveltamisalaa. Siinä ainoastaan täsmennetään, että sitä on sovellettava riippumatta siitä, mille välineelle kappale on valmistettu. Todellisuudessa – kuten unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee – yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen aineellinen soveltamisala rajataan direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdalla koskemaan pelkästään digitaalista kappaleen valmistamista.

44. Direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa, josta pääasiassa yksin on kyse, määritetään olennaisin osin valokopiointia koskevan poikkeuksen aineellinen soveltamisala rajaamalla se kolmella tavalla, ja tullaan samalla negatiivisesti määrittäneeksi myös yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen aineellinen soveltamisala. Valokopiointia koskevan poikkeuksen soveltamisalaan kuuluvat ainoastaan paperilla tai samankaltaisella alustalla olevat kappaleet, jotka on tehty käyttämällä mitä tahansa valokuvaustekniikkaa tai muuta menetelmää, jolla on samankaltaiset vaikutukset, nuottilehtien kopioita lukuun ottamatta.

45. Kuten unionin tuomioistuin on katsonut, jo direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdan sanamuodosta ilmenee, että siinä tehdään ero kappaleen alustan eli paperin tai muun samankaltaisen alustan ja kappaleen valmistukseen käytetyn menetelmän eli minkä tahansa valokuvaustekniikan tai muun menetelmän, jolla on samanlaiset vaikutukset, välillä. [23]

46. Alustana, jolle kappale valmistetaan, on oltava joko kyseisessä säännöksessä nimenomaisesti mainittu paperi tai muu ”alunen, jonka on oltava ominaisuuksiltaan samankaltainen kuin paperi eli jonka ominaisuuksien on oltava rinnastettavissa paperin ominaisuuksiin ja samanarvoisia niiden kanssa”, [24] mikä sulkee pois kaikki kappaleen valmistuksessa käytettävät ei-analogiset alustat eli muun muassa digitaaliset alustat. [25]

22 — Kuten julkisasiamies Sharpston on jo todennut ratkaisuehdotuksessaan VG Wort ym. (C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:34, 39 kohta).

23 — Ks. tuomio VG Wort ym. (C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:426, 64 kohta).

24 — Ibidem (tuomion 65 kohta).

25 — Ibidem (tuomion 67 kohta).

47. Keinolla, jolla kappale voidaan valmistaa paperille tai samankaltaiselle alustalle, ei tarkoiteta pelkästään valokuvaustekniikkaa vaan myös ”mitä tahansa muuta menetelmää, jolla on samanlaiset vaikutukset” eli mitä tahansa muuta keinoa, jolla voidaan päästä samankaltaiseen lopputulokseen kuin valokuvaustekniikalla, toisin sanoen teoksen tai muun suojatun aineiston analogiseen esittämiseen. [26] Unionin tuomioistuin onkin täsmentänyt, että valokopiointia koskeva poikkeus ei perustu käytettyyn tekniikkaan vaan pikemminkin saatavaan tulokseen. [27]

48. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä voidaan siten päätellä, että monitoimitulostinten valokopiointitoiminto, joka mahdollistaa suojattujen teosten kappaleiden valmistamisen paperialustalle, kuuluu direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetun valokopiointia koskevan poikkeuksen soveltamisalaan ja että samojen laitteiden skannaustoiminto, joka mahdollistaa suojattujen teosten kappaleiden valmistamisen elektroniselle alustalle eli painettujen teosten digitalisoinnin, voisi kuulua direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen soveltamisalaan. Kuten jo edellä totesin, [28] tätä näkökohtaa ei kuitenkaan ole käsitelty unionin tuomioistuimelle esitetyissä ennakkoratkaisukysymyksissä, koska kansallinen lainsäätäjä ei ollut ottanut huomioon tätä mahdollisuutta ainakaan ennen 31.12.2012 hyväksyttyä lakiuudistusta, joka tuli voimaan 1.12.2013 eli sen jälkeen, kun tarkasteltava asia oli saatettu unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

49. Direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaan ei sitä vastoin sisälly minkäänlaisia kappaleet valmistavan henkilön asemaan tai kappaleiden valmistamisen tarkoitukseen liittyviä rajoituksia. Näin ollen sopiva hyvitys, joka poikkeuksia lukuun ottamatta on maksettava kaikenlaisesta suojattujen teosten kappaleiden valmistamisesta valokopiointia koskevan poikkeuksen nojalla, on lähtökohtaisesti perittävä kaikilta tällaisia kappaleita valmistavilta henkilöiltä. [29]

50. Edellä esitetyn tarkastelun perusteella direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa ei – mitä unionin tuomioistuimelle esitetyssä kysymyksessä juuri tiedustellaan – nimenomaisesti velvoiteta valokopiointia koskevan poikkeuksen käyttöön ottaneita jäsenvaltioita eriyttämään eikä myöskään muodollisesti kielletä niitä eriyttämästä monitoimitulostinten käyttämisestä suojattujen teosten kappaleiden valmistamiseen perittävää sopivaa hyvitystä sen mukaan, mihin tarkoitukseen kappaleet valmistetaan ja mikä on ne valmistaneen henkilön asema.

51. Erityisesti on syytä tähdentää, ettei kansallisen tuomioistuimen esittämään ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen voida vain vastata lakonisesti tällaisen eriyttämisen olevan kiellettyä, koska direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa ei – toisin kuin sen 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa – tehdä eroa sen mukaan, mikä on kappaleet valmistaneen henkilön asema ja mihin tarkoitukseen ne valmistetaan, eli vedoten oikeusperiaatteeseen, jonka mukaan silloin, kun lainsäätäjä ei erottele, ei myöskään lainsoveltajan pidä erotella (ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus).

52. Tämän tarkastelun perusteella voidaan ensinnäkin päätellä, ettei jäsenvaltioilla ole velvollisuutta ottaa käyttöön järjestelmää sellaisen maksun perimiseksi, jolla on tarkoitus rahoittaa monitoimitulostimista ja/tai niiden käytöstä direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettu valokopiointia koskevan poikkeuksen nojalla perittävä sopiva hyvitys, eikä eriyttää tätä järjestelmää tulostimia käyttävän henkilön aseman ja/tai tulostimien käyttötarkoituksen mukaan.

26 — Ibidem (tuomion 68 kohta).

27 — Ibidem (tuomion 69 kohta).

28 — Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 29–33 kohta.

29 — Tässä kohtaa on huomautettava, että pääasian tilanne näyttäisi olevan tällainen, kuten Belgian hallituksen selityksistä ilmenee.

53. Toiseksi siitä voidaan päätellä, että jäsenvaltiot voivat kuitenkin halutessaan ottaa käyttöön tällaisen eriytetyn järjestelmän, kunhan mainittu hyvitys on oikeassa suhteessa oikeudenhaltijoille kyseisestä poikkeuksesta aiheutuvaan vahinkoon, mikä edellyttää sitä, että tämä eriyttäminen perustuu objektiivisiin, avoimiin ja syrjimättömiin kriteereihin,[30] kuten jäljempänä esitetystä toisen ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelusta tarkemmin ilmenee.

54. Näin ollen ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, ettei jäsenvaltioilla ole velvollisuutta vaan ainoastaan mahdollisuus ottaa käyttöön järjestelmä sellaisen maksun perimiseksi, jolla on tarkoitus rahoittaa monitoimitulostimista ja/tai niiden käytöstä direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettu valokopiointia koskevan poikkeuksen nojalla perittävä sopiva hyvitys, ja eriyttää kyseinen järjestelmä tulostimia käyttävän henkilön aseman ja/tai tulostimien käyttötarkoituksen mukaan, kunhan mainittu hyvitys on oikeassa suhteessa oikeudenhaltijoille kyseisestä poikkeuksesta aiheutuvaan vahinkoon ja kunhan tämä eriyttäminen perustuu objektiivisiin, avoimiin ja syrjimättömiin kriteereihin.

V **Kertakorvauksen ja suhteellisen korvauksen vahvistaminen sopivan hyvityksen rahoittamiseksi (toinen ennakkoratkaisukysymys)**

55. Toisella ennakkoratkaisukysymyksellään kansallinen tuomioistuin haluaa lähinnä selvittää, onko direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a ja b alakohtaa tulkittava siten, että niissä sallitaan jäsenvaltion ottaa niissä edellytetyn sopivan hyvityksen rahoittamiseksi käyttöön pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kertakorvaukseen ja suhteelliseen korvaukseen perustuva kaksinkertainen maksujärjestelmä, kun otetaan huomioon erityisesti sen velvollisuus turvata asianomaisten henkilöiden intressien oikeudenmukainen tasapaino.

56. Ennen vastauksen antamista kansallisen tuomioistuimen esittämään toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on aiheellista palauttaa mieliin pääasiassa kyseessä olevien kertakorvauksen ja suhteellisen korvauksen pääpiirteet ja sen jälkeen tarkastella ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiasta esittämiä selityksiä.

A *Belgiassa sovellettavan kertakorvauksesta ja suhteellisesta korvauksista muodostuvan järjestelmän pääpiirteet*

57. Graafiselle tai analogiselle välineelle tallennettujen teosten tekijöillä ja kustantajilla,[31] joiden suojatuista teoksista valmistetaan kappaleita LDA:n 22 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun valokopiointia koskevan poikkeuksen perusteella, on oikeus sopivaan hyvitykseen, joka rahoitetaan LDA:n 59 §:ssä tarkoitetulla kertakorvauksella ja LDA:n 60 §:ssä tarkoitetulla suhteellisella korvauksella.

58. Kertakorvauksen maksaa suojattujen teosten kopioimisen mahdollistavien laitteiden valmistaja, maahantuoja tai yhteisöhankinnan ostaja siinä vaiheessa, kun nämä laitteet saatetaan markkinoille Belgiassa. Maahantuojat ja yhteisöhankinnan ostajat määritellään 30.10.1997 annetun kuninkaan asetuksen 1 §:ssä maahantuojiksi ja ostajiksi, joiden toimialana on laitteiden jakelu. Korvauksen määrä, joka vahvistetaan 30.10.1997 annetun kuninkaan asetuksen 2 §:ssä, määräytyy sen mukaan, mikä on laitteen enimmäisnopeus mustavalkokopioiden tuottamisessa. Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisten monitoimitulostinten tapauksessa (20–39 kopiota minuutissa) korvaus on 195,60 euroa.

30 — Ks. tästä vaatimuksesta tuomio Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, 30–41 kohta).

31 — Kansallisen tuomioistuimen kolmas ennakkoratkaisukysymys koskee nimenomaan tätä kahtiajakoa sopivan hyvityksen saajien välillä.

59. Suhteellisen korvauksen maksavat luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt, jotka valmistavat kappaleita suojatuista teoksista, tai mahdollisesti luonnollisten henkilöiden sijasta ne henkilöt, jotka asettavat kopiokoneen muiden saataville maksua vastaan tai ilmaiseksi [32] kappaleiden valmistamiseksi suojatuista teoksista. [33] Korvaus lasketaan kullakin laitteella valmistettujen kappaleiden lukumäärän perusteella, ja sen määrä vaihtelee sen mukaan, osallistuuko maksuvelvollinen korvauksen perimiseen; jos maksuvelvollinen osallistuu sen perimiseen, korvaus on 0,0201 euroa, ja jos tämä ei osallistu siihen, määrä on 0,0334 euroa jokaiselta suojatusta teoksesta valmistetulta kappaleelta. [34]

60. Kyseinen osallistuminen määritellään 30.10.1997 annetun kuninkaan asetuksen 10–12 §:ssä, jossa erotetaan toisistaan vakioitu osallistuminen, [35] joka koskee oppilaitoksia ja yleisölle avoimia kirjastoja, ja yleinen osallistuminen, [36] joka koskee kaikkia muita maksuvelvollisia niiden asemasta riippumatta, [37] 30.10.1997 annetun kuninkaan asetuksen 12 §:n 3 momentissa esitettyjen perusteiden mukaan sovellettavien yksityiskohtaisten järjestelyjen mukaisesti.

61. Jotta maksuvelvollisen voitaisiin katsoa osallistuneen suhteellisen korvauksen perimiseen, sen on yleisesti oltava muun muassa täyttänyt ilmoitusvelvollisuutensa oikeuksia hallinnoivalle yhtiölle kyseiseltä ajanjaksolta ja oltava suorittanut ennakkomaksu, joka vastaa suojatuista teoksista valmistettujen kappaleiden määrää (yleinen osallistuminen) tai vakiotaulukon mukaan määritettyä suojatuista teoksista valmistettujen kappaleiden määrää (vakioitu osallistuminen).

B *Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen selitykset*

62. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ensinnäkin korostaa, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan sopiva hyvitys on välttämättä laskettava kyseisestä poikkeuksesta suojattujen teosten oikeudenhaltijoille aiheutuvan haitan tai vahingon perusteella. Se kuitenkin huomauttaa unionin tuomioistuimen täsmentäneen, että laitteiden pelkkä kappaleenvalmistamiskapasiteetti riittää oikeuttamaan sopivan hyvityksen perimisen, mutta toteaa, että tästä huolimatta jää avoimeksi kysymys siitä, miten suureksi tämän korvauksen määrä voidaan määrittää syyllistymättä mielivaltaisuuteen.

63. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa myös, että koska jäsenvaltioiden on otettava huomioon merkityksellisimmät arviointiperusteet korvauksen määrän vahvistamiseksi unohtamatta sitä, että korvauksen määrää ei voida vahvistaa täysin irrallaan tekijöille aiheutuneen vahingon osatekijöistä, on selvitettävä, onko jäsenvaltioilla mahdollisuus tai velvollisuus olla vahvistamatta minkäänlaista korvausta tai hyvitystä sellaisia tilanteita varten, jossa oikeudenhaltijalle koituva vahinko on vähäinen.

64. Kansallinen tuomioistuin toteaa Belgian lainsäädännön tarkastelun perusteella, että siinä otetaan ainoana merkityksellisenä arviointiperusteena huomioon enimmäisnopeus, jolla laite valmistaa mustavalkokopioita minuutissa, eikä huomioida laisinkaan sitä, onko laite tarkoitettu koti- vai yrityskäyttöön, tai laitteen teknisiä ominaisuuksia, kuten esimerkiksi erilaisia toimintoja. Lisäksi se huomauttaa, että vaikka kertakorvaus ei skannerien tapauksessa voi ylittää tiettyä prosenttimäärää laitteen hinnasta, muuntyyppisten laitteiden tapauksessa on suljettu pois kaikki viittaukset niiden hintoihin, ja erityisesti monitoimilaitteista maksettava kertakorvaus on korkein niistä summista, joita näihin laitteisiin voidaan soveltaa.

32 — Ks. LDA:n 60 §, jossa viitataan 30.10.1997 annetun kuninkaan asetuksen 1 §:n 14 kohtaan, jossa määritellään, keille suhteellisen korvauksen maksuvelvollisuus kuuluu.

33 — Ks. 30.10.1997 annetun kuninkaan asetuksen 15 §.

34 — Korvaukset ovat vastaavasti 0,0251 ja 0,0151 euroa kutakin suojatusta teoksesta oppilaitosten tai kirjastojen käyttämillä laitteilla valmistettua kappaletta kohti. Jos teoksesta valmistettu kappale on värillinen, hinnat kerrotaan kahdella.

35 — 30.10.1997 annetun kuninkaan asetuksen 11 §. Nämä laitokset määritellään kyseisen asetuksen 1 §:n 16 ja 17 kohdassa.

36 — 30.10.1997 annetun kuninkaan asetuksen 12 §.

37 — Ks. ennen 30.10.1997 annettua kuninkaan asetusta laaditussa valmisteluasiakirjassa (Moniteur belge s. 29874 ja 29895) esitetyt perustelut.

65. Näiden seikkojen valossa on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan epäselvää, onko monitoimitulostinten valmistajilta, maahantuojilta ja ostajilta veloitettu kertakorvaus, kun siihen lisätään käyttäjien maksama suhteellinen korvaus, suurempi kuin näiden laitteiden käytöstä aiheutuvasta haitasta maksettava korvaus, voidaanko sitä pitää sopivana ja onko siinä noudatettu oikeudenhaltijoiden ja suojattujen teoksien käyttäjien oikeuksien ja intressien oikeudenmukaista tasapainoa.

C *Tarkastelu*

1. Tutkittavaksi ottaminen

66. Tässä yhteydessä ei kannata käyttää liikaa aikaa kysymykseen toisen ennakkoratkaisukysymyksen tutkittavaksi ottamisesta, jonka Reprobel on kyseenalaistanut, sillä siitä tuskin on mitään epäselvyyttä. Pääasia koskee lähinnä monitoimitulostinten valmistajia, jotka tässä ominaisuudessa ovat velvollisia ainoastaan kertakorvauksen mutta eivät suhteellisen korvauksen maksamiseen. Kansallisen tuomioistuimen toinen ennakkoratkaisukysymys koskee kuitenkin kumpaakin korvausta erikseen tarkasteltuina sekä niiden yhdistämisestä muodostuvaa kaksinkertaista maksujärjestelmää.

2. Asiakysymys

67. Sovellettavan kansallisen lainsäädännön soveltamisalan vuoksi on edellä esitetyistä syistä ensin muistutettava, ettei unionin tuomioistuimen ole tarpeen tulkita direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan säännöksiä.

68. Lisäksi on huomattava, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, joka tosin liittyy direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa säädettyyn yksityistä kopiointia koskevaan poikkeukseen, voidaan kuitenkin analogisesti soveltaa saman direktiivin 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädettyyn valokopiointia koskevaan poikkeukseen, kunhan Euroopan unionin perusoikeuskirjan 20 artiklassa vahvistettua yhdenvertaisen kohtelun periaatetta noudatetaan. [38]

69. Käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että sopivalla hyvityksellä pyritään korvaamaan tekijöille asianmukaisesti se, että heidän suojatuista teoksistaan valmistetaan ilman heidän lupaansa kappale yksityiskäyttöön, joten sen on katsottava olevan korvaus tekijöille tällaisesta kappaleen valmistamisesta aiheutuneesta vahingosta. [39] Näin ollen sopiva hyvitys on välttämättä laskettava kyseisestä poikkeuksesta, käsiteltävässä tapauksessa valokopiointia koskevasta poikkeuksesta, tekijänoikeuksien haltijoille aiheutuvan vahingon perusteella. [40]

70. Unionin tuomioistuin on myös katsonut, että koska direktiivin 2001/29 säännöksissä ei tarkemmin täsmennetä tätä kysymystä, jäsenvaltioilla on laaja harkintavalta määrittäessään kyseisen hyvityksen muotoa, rahoitus- ja perimistapoja ja mahdollista tasoa. [41]

38 — Tuomio VG Wort ym. (C-457/11 à C-460/11, EU:C:2013:426, 73 kohta).

39 — Ks. tuomio Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, 39 ja 40 kohta) ja tuomio VG Wort ym. (C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:426, 75 kohta).

40 — Ks. tuomio Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, 42 kohta) ja tuomio Amazon.com International Sales ym. (C-521/11, EU:C:2013:515, 47 kohta).

41 — Ks. direktiivin 2001/29 johdanto-osan 35 perustelukappale ja tuomio Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, 37 kohta); tuomio Amazon.com International Sales ym. (C-521/11, EU:C:2013:515, 20 kohta) ja tuomio Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, 20 kohta).

71. Yksin jäsenvaltioiden tehtävänä on määrittää alueellaan asianmukaisimmat kriteerit varmistaakseen unionin oikeuden asettamissa rajoissa, että kyseistä direktiiviä noudatetaan, ottaen huomioon kunkin tapauksen erityisolosuhteet.[42] Tässä yhteydessä on täsmennettävä, ettei tällä tarkoiteta sitä, että jäsenvaltioiden olisi ”valittava” asianmukaisimmat tietyistä valmiista perusteista, jollaisia ei sitä paitsi ole edes määritetty, vaan yksinkertaisesti sitä, että niiden tehtävänä on direktiivin 2001/29 ja yleensäkin unionin oikeuden tavoitteiden mukaisesti vahvistaa perusteet, joita ne pitävät asianmukaisimpina.

72. Direktiivin 2001/29 säännöksillä ei säännellä nimenomaisesti myöskään kysymystä siitä, kenen on maksettava mainittu hyvitys, joten jäsenvaltioilla on laaja harkintavalta päättää, kuka on maksuvelvollinen,[43] mutta vahinkoa aiheuttaneen henkilön, joka on ottanut kopion suojatusta teoksesta pyytämättä oikeudenhaltijalta etukäteen lupaa, on pääsääntöisesti korvattava aiheutettu vahinko rahoittamalla tälle oikeudenhaltijalle maksettava sopiva hyvitys.[44]

73. Unionin tuomioistuin on kuitenkin myöntänyt, että käytännössä voi olla vaikeaa yksilöidä henkilöitä, jotka toimillaan ovat aiheuttaneet vahinkoa kappaleen valmistamista koskevan yksinoikeuden haltijoille, ja velvoittaa heidät korvaamaan aiheuttamansa vahinko.[45] Toisaalta se on korostanut, että kustakin yksityisestä käytöstä aiheutuva vahinko erikseen arvioituna saattaa osoittautua vähäiseksi, jolloin velvoitetta maksun suorittamiseen ei voi syntyä, kuten direktiivin 2001/29 35 perustelukappaleen viimeisessä virkkeessä todetaan.[46]

74. Näin ollen se on myöntänyt, että jäsenvaltiot voivat ottaa käyttöön jompaankumpaan poikkeukseen perustuvan sopivan hyvityksen rahoittamiseksi maksun, jota ei peritä kappaleen valmistamiseen käytettävien koneiden ja laitteiden käyttäjiltä, jotka aiheuttavat oikeudenhaltijoille vahinkoa valmistamalla kappaleita suojatuista teoksista, vaan henkilöiltä, joilla on hallinnassaan kyseisiä koneita ja laitteita ja jotka antavat tällä perusteella oikeudellisesti tai tosiasiallisesti näitä laitteita kyseisten käyttäjien käyttöön tai suorittavat heille kappaleenvalmistamispalvelun.[47]

75. Jotta tällaisessa järjestelmässä turvattaisiin oikeudenmukainen tasapaino kappaleen valmistamista koskevan yksinoikeuden haltijoiden ja näiden koneiden ja laitteiden käyttäjien intressien välillä, maksuvelvollisten on ensinnäkin voitava vyöryttää kyseisestä maksusta aiheutuva kustannus käyttäjien maksettavaksi sisällyttämällä se hintaan, jolla käyttäjät saavat käyttää näitä koneita ja laitteita, tai kappaleenvalmistamispalvelun hintaan niin, että korvaus tulee viime kädessä käyttäjien vastattavaksi.[48]

42 — Ks. tuomio Amazon.com International Sales ym. (C-521/11, EU:C:2013:515, 21 ja 22 kohta). Ks. analogisesti myös tuomio VEWA (C-271/10, EU:C:2011:442, 35 kohta).

43 — Ks. yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen osalta tuomio Stichting de Thuiskopie (C-462/09, EU:C:2011:397, 23 kohta) ja tuomio Amazon.com International Sales ym. (C-521/11, EU:C:2013:515, 20 kohta) ja valokopiointia koskevan poikkeuksen osalta tuomio VG Wort ym. (C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:426, 74 kohta).

44 — Ks. tuomio Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, 44 ja 45 kohta); tuomio Amazon.com International Sales ym. (C-521/11, EU:C:2013:515, 23 kohta) ja tuomio ACI Adam ym. (C-435/12, EU:C:2014:254, 51 kohta).

45 — Ks. tuomio Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, 46 kohta); tuomio Stichting de Thuiskopie (C-462/09, EU:C:2011:397, 27 kohta); tuomio Amazon.com International Sales ym. (C-521/11, EU:C:2013:515, 24 kohta) ja tuomio Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, 23 kohta).

46 — Ks. tuomio Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, 46 kohta).

47 — Ks. yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen osalta tuomio Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, 46 ja 50 kohta); tuomio Stichting de Thuiskopie (C-462/09, EU:C:2011:397, 27 ja 29 kohta); tuomio Amazon.com International Sales ym. (C-521/11, EU:C:2013:515, 24 kohta) ja tuomio Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, 23 ja 43 kohta) ja valokopiointia koskevan poikkeuksen osalta tuomio VG Wort ym. (C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:426, 76 kohta).

48 — Ks. yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen osalta tuomio Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, 46 ja 49 kohta), tuomio Stichting de Thuiskopie (C-462/09, EU:C:2011:397, 27 ja 28 kohta); tuomio Amazon.com International Sales ym. (C-521/11, EU:C:2013:515, 24 ja 25 kohta) ja tuomio ACI Adam ym. (C-435/12, EU:C:2014:254, 52 kohta) ja valokopiointia koskevan poikkeuksen osalta tuomio VG Wort ym. (C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:426, 76 ja 77 kohta).

Maksun perimisellä kyseisistä koneista ja laitteista on lisäksi oltava tarvittava yhteys niiden käyttämiseen kappaleiden valmistamisessa suojatuista teoksista,[49] minkä vuoksi voi olla välttämätöntä taata, että oikeus mahdollisten perusteettomasti maksettujen maksujen palautukseen on todellinen ja sellainen, ettei se tee kyseisten maksujen takaisin saamisesta suhteettoman vaikeaa.[50]

76. Kansallisen tuomioistuimen esittämään toiseen kysymykseen on vastattava näiden täsmennysten valossa tarkastelemalla aluksi kertakorvausta ja suhteellista korvausta erikseen ja sen jälkeen sopivan hyvityksen järjestelmää kokonaisuutena. Ei nimittäin voida sulkea pois sitä mahdollisuutta, että kertakorvaus ja suhteellinen korvaus vastaavat erikseen tarkasteltuina edellä mainittuja vaatimuksia mutta ovat kokonaisuutena ja yhdessä tarkasteltuna suhteettomia ja horjuttavat näin ”oikeudenmukaista tasapainoa” kappaleen valmistamista koskevan yksinoikeuden haltijoiden ja valokopiointikoneiden ja -laitteiden käyttäjien etujen välillä.

77. Tästä on kuitenkin heti alkuun huomautettava, että nämä kaksi korvausta, joiden tarkoituksena on rahoittaa direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa edellytetty sopiva hyvitys, perustuvat aivan eri logiikkaan. Valokopiointikoneista ja -laitteista perittävä kertakorvaus perustuu niiden käyttämisestä oikeudenhaltijoille aiheutuvan mahdollisen vahingon määrittämiseen ja edellyttää siten ennakkoarviointia niiden todennäköisestä kapasiteetista aiheuttaa tällaista vahinkoa. Suojatuista teoksista valmistettujen kappaleiden ilmoitetun määrän mukaan perittävä suhteellinen korvaus taas perustuu niistä oikeudenhaltijoille aiheutuvan tosiasiallisen vahingon määrittämiseen ja edellyttää siten heille aiheutuneen todellisen vahingon jälkiarviointia.

a) Kertakorvaus

78. Belgian lainsäädännössä säädetyllä kertakorvauksella on kaksi keskeistä ominaispiirrettä. Ensinnäkin korvauksen maksaa valokopioinnin mahdollistavien koneiden ja laitteiden, kuten pääasiassa kyseessä olevan kaltaisten monitoimitulostinten, valmistaja, maahantuoja tai ostaja siinä vaiheessa, kun nämä koneet ja laitteet saatetaan vaihdantaan. Toiseksi sen määrä perustuu arvioon vahingosta, joka oikeudenhaltijoille mahdollisesti aiheutuu kyseisten koneiden ja laitteiden käytöstä kappaleiden valmistukseen suojatuista teoksista, ja itse vahingon arviointiperusteena on niiden enimmäisnopeus mustavalkokopioiden tuottamisessa minuutissa.

79. Kertakorvausta voidaan siis pitää lähinnä maksuna kaikkien sellaisten koneiden ja laitteiden markkinoille saattamisesta, joilla pystytään valmistamaan valokopioita suojatuista teoksista, ja se peritään epäsuorasti niiden ostajilta. On nimittäin todettava olevan kiistatonta, että näiden valokopiokoneiden ja -laitteiden valmistajat, maahantuojat ja yhteisöhankinnan ostajat, jotka ovat velvollisia maksamaan kertakorvauksen, voivat vyöryttää sen vähittäismyyntihintaan niin, että sen maksavat viime kädessä ostajat eli joko henkilöt, jotka voivat käyttää kyseisiä koneita tai laitteita kappaleiden valmistamiseen muun muassa suojatuista teoksista, tai henkilöt, jotka tarjoamiensa valokopiointipalvelujen yhteydessä asettavat nämä koneet tai laitteet edellä mainittujen henkilöiden käyttöön ja jotka voivat itse vyöryttää tämän määrän palvelujensa hintaan.

80. Kuten Belgian ja Itävallan hallitukset huomauttavat, tällaisen kertakorvauksen käyttöönottoa voidaan perustella objektiivisilla käytännön vaikeuksilla, joita liittyy suojatuista teoksista valokopioita valmistavien henkilöiden yksilöintiin ja heidän velvoittamiseensa maksamaan sopiva hyvitys.

49 — Ks. yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen osalta tuomio Amazon.com International Sales ym. (C-521/11, EU:C:2013:515, 28 ja 33 kohta).

50 — Ks. tuomio Amazon.com International Sales ym. (C-521/11, EU:C:2013:515, 30–34 kohta).

81. Tässä yhteydessä on kuitenkin korostettava, että se, että Belgian lainsäädännössä säädetään myös valokopiokoneiden ja -laitteiden tosiasiallisesta käytöstä perittävästä suhteellisesta korvauksesta, ei vielä sinänsä riitä osoittamaan kertakorvauksen käyttöönottoa perusteettomaksi siitä syystä, että sopivan hyvityksen perimiseen kappaleiden valmistamisesta suojatuista teoksista ei liity minkäänlaisia käytännön vaikeuksia. Eri kysymys on, vastaako Belgian lainsäätäjän käyttöön ottama kaksinkertainen hyvitysjärjestelmä eli kertakorvauksen ja suhteellisen korvauksen yhdistäminen direktiivissä 2001/29 tarkoitettua oikeudenmukaisen tasapainon vaatimusta, mitä tarkastelen seuraavaksi.

82. Belgian lainsäädännössä säädetyllä kertakorvauksella on turvattava direktiivissä 2001/29 edellytetty oikeudenmukainen tasapaino, mikä edellyttää kolmen vaatimuksen täyttymistä.

83. Tällainen oikeudenmukainen tasapaino voidaan ensinnäkin turvata vain, jos kertakorvauksen perimisellä valokopiokoneista ja -laitteista on tarvittava yhteys niiden oletettuun käyttämiseen kappaleiden valmistuksessa suojatuista teoksista.

84. Koska kertakorvaus käsiteltävässä asiassa peritään tosiasiallisesti kaikkien sellaisten koneiden ja laitteiden markkinoille saattamisesta, joita voidaan käyttää valokopioiden valmistamiseen suojatuista teoksista 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetulla tavalla, on oletettava tällaisen yhteyden olevan lähtökohtaisesti olemassa. Kuten unionin tuomioistuin on toisessa yhteydessä jo täsmentänyt, pääasiassa kyseessä olevan kaltaisia monitoimitulostimia hankkineiden henkilöiden voidaan oikeutetusti olettaa käyttävän täysin hyväkseen sitä, että he saavat kyseiset välineet käyttöönsä, eli heidän oletetaan käyttävän kaikkia mainittuihin välineisiin liittyviä toimintoja, joten pelkkä valokopiointikapasiteetti riittää oikeuttamaan kertakorvauksen perimisen.[51]

85. Toiseksi direktiivissä 2001/29 edellytetyn oikeudenmukaisen tasapainon turvaamiseksi on selvitettävä, pysyvätkö Belgian lainsäädännössä vahvistetut erisuuruiset kertakorvaukset unionin oikeuden ja erityisesti suhteellisuusperiaatteen asettamissa rajoissa.

86. Kuten edellä jo todettiin, jäsenvaltioilla on laaja harkintavalta muun muassa määrittäessään valokopiointia koskevan poikkeuksen nojalla vaadittavan sopivan hyvityksen määrää. Jäsenvaltioille annettu liikkumavara ei kuitenkaan ole rajaton. Niiden on sovellettava asianmukaisia perusteita ottaen huomioon kunkin tapauksen erityisolosuhteet[52] ja huolehdittava siitä, ettei tällaisen harkintavallan käytöllä ole kielteistä vaikutusta sisämarkkinoiden toimintaan ja ettei sillä vaaranneta direktiivin 2001/29 tavoitteita.[53] Koska sopivan hyvityksen ja siis myös järjestelmän, johon se perustuu, on oltava sidoksissa oikeudenhaltijoille kappaleiden valmistamisesta aiheutuvaan vahinkoon, toimivaltaisten viranomaisten on lähtökohtaisesti vahvistettava hyvityksen määrä siten, että ne ottavat huomioon sen, kuinka suuri suojattujen teosten kappaleiden suhteellinen valmistuskapasiteetti koneilla tai laitteilla on.[54]

87. Käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asia on tutkia, onko Belgian lainsäädännössä vahvistetut maksut, jotka on porrastettu suhteessa kopiokoneen enimmäisnopeuteen mustavalkokopioiden tuottamisessa minuutissa ja jotka monitoimitulostinten tapauksessa voivat olla kolme kertaa laitteen vähittäismyyntihinnan suuruisia, suhteutettu kohtuullisella tavalla kyseisten koneiden ja laitteiden markkinoille saattamisesta aiheutuvaan mahdolliseen vahinkoon.

51 — Ks. analogisesti tuomio Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, 54 ja 56 kohta); tuomio Amazon.com International Sales ym. (C-521/11, EU:C:2013:515, 41 ja 42 kohta) ja tuomio Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, 24 ja 25 kohta), joissa on kyse kappaleen valmistamiseen suojatuista teoksista soveltuvien tallennusvälineiden asettamisesta luonnollisten henkilöiden käyttöön yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen nojalla.

52 — Ks. tuomio Amazon.com International Sales ym. (C-521/11, EU:C:2013:515, 21 ja 22 kohta).

53 — Ks. erityisesti direktiivin 2001/29 johdanto-osan 31 perustelukappale.

54 — Ks. tuomio Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, 21 ja 27 kohta).

88. On totta, että – kuten Belgian hallitus väittää – kertakorvausten määrien perusteena oleva kopiokoneiden enimmäisnopeus mustavalkokopioiden tuottamisessa minuutissa on kriteeri, jossa on ainakin tietyssä määrin otettu objektiivisesti huomioon näiden koneiden mahdollinen vahingonaiheuttamiskapasiteetti. Toisaalta on myös niin, ettei koneen tai laitteen hinta ole sellainen objektiivinen tekijä, jossa tämä kapasiteetti voitaisiin ottaa huomioon.

89. Yhtä totta kuitenkin on, että vahinko, jonka luonnollinen henkilö mahdollisesti aiheuttaa ostamalla pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen monitoimitulostimen henkilökohtaiseen käyttöönsä, on mitätön verrattuna mahdolliseen vahinkoon, joka aiheutuu esimerkiksi yleisen kirjaston kaltaisen oikeushenkilön hankkiessa samanlaisen tulostimen henkilöstönsä käyttöön ja varsinkin sen asettaessa laitteen yleisön saataville. Samoin monitoimitulostimen mahdollista vahingonaiheuttamiskapasiteettia ei – nimenomaan sen toimintojen ja käyttötarkoitusten moninaisuuden huomioon ottaen – voida edes verrata erityisesti massamonistukseen suunnitellun koneen kapasiteettiin, vaikka niillä olisikin sama tulostusnopeus.

90. Direktiivissä 2001/29 edellytetty oikeudenmukainen tasapaino, joka merkitsee sitä, ettei kertakorvauksen määrää vahvisteta täysin irrallaan oikeudenhaltijoille aiheutuvan vahingon osatekijöistä,[55] saataisiin siis kiistatta paremmin turvattua, jos tulostusnopeuden lisäksi otettaisiin huomioon muita objektiivisesti arvioitavia osatekijöitä, kuten markkinoille saatetun koneen tai laitteen luonne tai käyttötarkoitus, joihin Belgian hallitus nimenomaisesti viittaa huomautuksissaan kuitenkin ne hyläten.

91. Lainsäätäjän valokopiokoneiden ja -laitteiden mahdollisesta vahingonaiheuttamiskapasiteetista tekemän arvion pitäisi perustua ainakin muihin objektiivisiin ja ajantasaisiin ja erityisesti tilastollisiin tekijöihin, joiden perusteella voitaisiin osoittaa, että kertakorvauksen määrillä on yhteys kustakin kone- tai laitetyypistä aiheutuvan mahdollisen vahingon suuruuteen.

92. Tältä osin on huomattava, että 20–39 mustavalkokopiota minuutissa tuottaviin monitoimitulostimiin sovellettava 195,60 euron kertakorvaus yhdistettynä korvauksen perimiseen osallistuneelta henkilöltä perittävään suhteelliseen korvaukseen, joka on 0,0201 euroa jokaiselta suojatusta teoksesta valmistetulta kappaleelta, vastaisi noin 9 731 kappaleen valmistamista suojatuista teoksista. Belgian hallitus ei kuitenkaan ole esittänyt mitään täsmällistä tietoa, jonka perusteella voitaisiin uskottavasti osoittaa olevan todellisuudessa todennäköistä, että luonnollinen henkilö pystyy henkilökohtaiseen käyttöönsä hankkimaansa monitoimitulostinta käyttämällä aiheuttamaan näin merkittävän vahingon.

93. Käsiteltävässä asiassa on korostettava, että Belgian hallitus väittää kertakorvauksen käyttöönoton perustuneen ennakkotutkimuksiin, jotka esitettiin ennen 30.10.1997 annettua kuninkaan asetusta laaditussa valmisteluasiakirjassa. Tässä asiakirjassa esitetään tilastotietoja erityyppisistä valokopiokoneista ja -laitteista, joihin kertakorvausta tuolloin sovellettiin, kuten kopiokoneista, telekopiokoneista, monistuskoneista ja offsetpainokoneista, ja ilmoitetaan kustakin tyypistä käytettyjen laitteiden lukumäärä, niiden keskimääräinen myyntihinta ja tulostusnopeudet. Lisäksi täsmennetään, että ”kertakorvauksen määrä vaihtelee sen mukaan, mihin laitetta tosiasiallisesti käytetään markkinoilla”, mikä määritetään pääasiassa ”valmistajan edustajien toimittamien tietojen” perusteella. Tämä laitteiden käyttötarkoituksen huomioon ottaminen ilmenee kuitenkin ainoastaan siinä, että valokopiokoneet ja -laitteet on jaoteltu seitsemään ryhmään sen mukaan, miten nopeasti ne tuottavat mustavalkokopioita minuutissa.

55 — Lainatakseni unionin tuomioistuimen vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla 19.11.1992 annetun neuvoston direktiivin 92/100/ETY (EYVL L 346, s. 61) 5 artiklan 1 kohdan yhteydessä käyttämää ilmaisua; ks. annettu tuomio VEWA (C-271/10, EU:C:2011:442, 37 kohta).

94. Unionin tuomioistuimella ei ole käytettävissään tutkimuksia, jotka oikeuksia hallinnoivan yhtiön kuuluu teettää määräajoin 30.10.1997 annetun kuninkaan asetuksen 26 §:n 1 momentin mukaisesti ja joihin on koottava tietyt täsmälliset tilastotiedot muun muassa suojatuista teoksista valmistettujen kappaleiden määrästä ja jakautumisesta toiminta-aloittain.

95. Asian tosiseikkojen arviointi kuuluu kuitenkin joka tapauksessa ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle. Sen tehtävänä on ensinnäkin ratkaista, onko lainsäätäjän kertakorvauksen määrän määrittämiseksi säätämä peruste merkityksellinen, ja tehtävä tästä asianmukaiset päätelmät. Tämän jälkeen sen on arvioitava, voidaanko eri kertakorvauksia pitää määrältään kohtuullisina suhteessa oikeudenhaltijoille pääasiassa kyseessä olevan kaltaisten monitoimitulostinten markkinoille saattamisesta aiheutuvaan mahdolliseen vahinkoon.

96. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä edellytetty oikeudenmukainen tasapaino velvoittaa lopuksi ja kolmanneksi tutkimaan, onko kertakorvaukseen kaikissa tapauksissa liityttävä mahdollisuus saada perusteettomasti maksettu kertakorvaus palautetuksi. [56]

97. Tästä on todettava, että unionin tuomioistuin on toistaiseksi edellyttänyt tällaista palautusta ainoastaan hyvin erityisessä asiayhteydessä, nimittäin direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetun yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen nojalla kappaleenvalmistusvälineiden myynnistä perityn maksun tapauksessa. Pääasiassa kyseessä oleva tilanne ei kuitenkaan ole täysin rinnastettavissa tähän asiassa Amazon.com International Sales ym. kyseessä olleeseen tilanteeseen.

98. Viimeksi mainitussa asiassa kyseessä olleiden kappaleenvalmistusvälineiden tapaan monitoimitulostimillakin on jo lähtökohtaisesti useita eri käyttötarkoituksia, joista tietyt, kuten henkilökohtaisten asiakirjojen tulostaminen, eivät liity mitenkään kappaleiden valmistamiseen suojatuista teoksista. Näin ollen olisi direktiivissä 2001/29 edellytetyn oikeudenmukaisen tasapainon vastaista vaatia kyseisen korvauksen maksamista henkilöiltä, jotka käyttävät kyseisiä monitoimitulostimia täysin muihin tarkoituksiin kuin kappaleiden valmistamiseen suojatuista teoksista.

99. Samalla on kuitenkin pidettävä mielessä, että yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen henkilöllinen soveltamisala on – kuten ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelun yhteydessä huomautettiin – suppeampi kuin valokopiointia koskevan poikkeuksen. Yksityistä kopiointia koskeva poikkeus koskee pelkästään luonnollisia henkilöitä, jotka haluavat valmistaa kappaleita suojatuista teoksista yksityiskäyttöön, joten on melko yksinkertaista perustaa järjestelmä, jossa peritään maksua yksityisestä kopioinnista kaikenlaisille tallennusvälineille ja johon sisältyy myös mekanismi maksun palauttamiseksi sitä oikeutetusti vaativille henkilöille.

100. Sitä vastoin kappaleiden valmistamisesta suojatuista teoksista valokopiointia koskevan poikkeuksen nojalla on lähtökohtaisesti maksettava sopiva hyvitys riippumatta siitä, millainen henkilö ne valmistaa. Kuten Itävallan hallitus huomauttaa, sen valvomiseen, missä määrin kukin luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö käyttää hankkimaansa monitoimitulostinta kappaleiden valmistamiseen suojatuista teoksista, liittyy huomattavia käytännön vaikeuksia, joihin nyt tarkasteltavan kertakorvauksen hyväksyttävyys nimenomaan perustuu.

101. Näin ollen sen, ettei kertakorvaukseen ole liitetty minkäänlaista palautusmekanismia, ei vielä sinänsä voida katsoa horjuttavan direktiivissä 2001/29 edellytettyä oikeudenmukaista tasapainoa. Kokonaan eri kysymys on, voiko kyseistä tasapainoa horjuttaa tällaisen mekanismin puuttuminen kertakorvauksen palauttamiseksi henkilöille, joita vaaditaan maksamaan suhteellista korvausta, ja tarkastelen sitä seuraavassa.

56 — Ks. tuomio Amazon.com International Sales ym. (C-521/11, EU:C:2013:515, 30–32 kohta).

b) Suhteellinen korvaus

102. Belgian lainsäädännössä käyttöön otettua suhteellista korvausta voidaan kuvailla lähinnä kaikenlaisten suojattujen teosten valokopiointiin soveltuvien koneiden ja laitteiden, kuten pääasiassa kyseessä olevien monitoimitulostinten, tosiasiallisesta käytöstä tai hyödyntämisestä perittäväksi maksuksi, jonka suuruus määritetään periaatteessa tällaisesta käytöstä tai hyödyntämisestä oikeudenhaltijoille aiheutuneen tosiasiallisen vahingon perusteella. Korvaus voidaan joko periä suoraan valokopiokoneiden tai -laitteiden ostajilta/käyttäjiltä, jotka valmistavat kappaleita suojatuista teoksista, tai henkilöt, jotka asettavat nämä koneet tai laitteet viimeksi mainittujen käyttöön, voivat vyöryttää sen heidän maksettavakseen. Korvauksen määrittäminen perustuu valokopiokoneiden ja -laitteiden käyttäjien itsensä antamiin ilmoituksiin, joissa täsmennetään suojatuista teoksista kyseisenä ajanjaksona valmistettujen kappaleiden määrä tai annetaan sen määrittämiseen tarvittavat tiedot.

103. Alustavasti voidaan siis todeta, että saattamalla suhteellinen korvaus suoraan tai välillisesti valokopiokoneiden tai -laitteiden käyttäjien maksettavaksi ja suhteuttamalla se suojatuista teoksista valmistettujen kappaleiden määrään Belgian lainsäädännössä taataan direktiivissä 2001/29 edellytetyn hyvityksen asianmukainen periminen sekä oikeudenhaltijoiden että käyttäjien kannalta ja siten täytetään direktiivissä tarkoitettu oikeudenmukaisen tasapainon vaatimus.

104. On kuitenkin korostettava, että asian osapuolet ovat keskenään erimielisiä suhteellisen korvauksen henkilöllisestä soveltamisalasta. Belgian hallitus väittää, ettei valokopiokoneiden ja -laitteiden käyttäjiltä peritä tällaista korvausta, muttei kuitenkaan esitä mitään perusteluja tälle väitteelle, jolle ei löydy tukea Belgian lainsäädännöstä. Reprobel väitti suullisessa käsittelyssä, että suhteellista korvausta peritään ainoastaan suurkäyttäjiltä tai kopiopalveluyrityksiltä eli ammattilaisilta, jotka valmistavat merkittäviä määriä kopioita, ja täsmensi, että sitä on sekä käytännössä että oikeudellisesti mahdoton periä yksityisiltä, koska tämä edellyttäisi valvontaa, joka loukkaisi oikeutta yksityisyyteen. Epsonin mukaan maksua sen sijaan sovelletaan tekemättä eroa käyttäjän ja valmistettavien kappaleiden käyttötarkoituksen mukaan.

105. Tässä yhteydessä on huomattava, ettei unionin tuomioistuimen kuulu tulkita kansallista oikeutta, joten se ei voi muuta kuin jättää tämän seikan ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tutkittavaksi; täsmennettäköön kuitenkin, että koska jäsenvaltiot voivat käyttää harkintavaltaa määrittäessään, ketkä ovat velvollisia sopivan hyvityksen maksamiseen, toteamuksen, johon kansallisen tuomioistuin tässä kysymyksessä päätyy, pitäisi vaikuttaa ainoastaan sen arvioimiseen, onko kertakorvauksen ja suhteellisen korvauksen yhdistäminen yhteensopivaa direktiivin 2001/29 vaatimusten kanssa.

106. Ensisijaisesti on kuitenkin kiinnitettävä huomiota suhteellisen korvauksen määrittämistapoihin, jotka vaihtelevat sen mukaan, osallistuuko käyttäjä sen perimiseen. Epson ja komissio väittävät muun muassa, ettei korvauksen perimiseen osallistumisella ole yhteyttä vahinkoon, joten suhteellinen korvaus on liiallinen ja horjuttaa direktiivissä 2001/29 edellytettyä oikeudenmukaista tasapainoa.

107. Tässä yhteydessä on jälleen muistutettava, että jäsenvaltioilla on laaja harkintavalta määrittäessään sopivan hyvityksen määrää ja sen perimistapoja. Suhteellisen korvauksen määrän eriyttäminen sen mukaan, osallistuvatko maksuvelvolliset korvauksen perimiseen, on kuitenkin perusteltava objektiivisilla, järkevillä ja tavoitteeseensa nähden oikeasuhteisilla perusteilla.

108. Nyt käsiteltävässä asiassa suhteellinen korvaus, joka on tarkoitettu direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa edellytetyn sopivan hyvityksen rahoittamiseen, perustuu valokopiokoneiden ja -laitteiden käyttäjien suojatuista teoksista tiettynä ajanjaksona valmistamien kappaleiden määrään ja riippuu siis läheisesti kyseisten käyttäjien osallistumisesta korvauksen perintään.

109. Kun otetaan huomioon korvauksen tavoite, keinot, joita sen saavuttamiseksi voidaan lain mukaan käyttää, ja niiden käyttämisestä aiheutuvat kustannukset, kustakin valmistetusta kappaleesta perittävän suhteellisen korvauksen määrän eriyttäminen sen mukaan, osallistuvatko käyttäjät sen perimiseen, ei sinänsä vaikuta mitenkään mielivaltaiselta tai ilmeisen kohtuuttomalta.

110. Belgian hallitus ei kuitenkaan ole millään tavalla selittänyt seikkoja, joilla voitaisiin perustella sovellettavien määrien välisiä eroja, jotka siis voivat olla jopa kaksinkertaisia. Mikään LDA:ssa, 30.10.1997 annetussa kuninkaan asetuksessa ja ennen kyseistä asetusta laaditussa valmisteluasiakirjassa ei osoita, että näitä eroja voitaisiin objektiivisesti perustella suhteellisen korvauksen perimisestä aiheutuvilla lisäkustannuksilla maksuvelvollisen ollessa osallistumatta korvauksen perimiseen; Conseil d'État kuitenkin toi tämän näkökohdan esille 30.10.1997 hyväksytyn kuninkaan asetuksen luonnoksesta 9.7.1997 antamassaan lausunnossa. [57]

111. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asia on kuitenkin tarvittaessa tutkia Belgian hallituksen antamat selitykset huomioon ottaen, ovatko nämä erot korvausten määrissä objektiivisesti perusteltuja ja tavoitteeseensa nähden oikeasuhteisia.

c) Kaksinkertainen korvausjärjestelmä kokonaisuutena

112. Lopuksi on tutkittava, onko direktiiviä 2001/29 tulkittava siten, että se on esteenä Belgian lainsäätäjän perustamalle kaksinkertaiselle korvausjärjestelmälle, joka muodostuu kertakorvauksesta ja suhteellisesta korvauksesta. Tarkemmin sanottuna on määritettävä, onko direktiivissä 2001/29 asetettujen oikeudenmukaista tasapainoa koskevien vaatimusten perusteella oikeutettua, että valokopiokonetta tai -laitetta käyttäviltä henkilöiltä peritään kumulatiivisesti suhteellinen korvaus, joka määritetään suojatuista teoksista tiettynä ajanjaksona tosiasiallisesti valmistettujen kappaleiden määrän mukaan, ja että heidät velvoitetaan näin korvaamaan oikeudenhaltijoille tosiasiallisesti aiheutunut vahinko, jos samat henkilöt ovat suoraan tai välillisesti jo maksaneet kertakorvauksen siinä yhteydessä, kun he ovat hankkineet käyttämänsä laitteen tai koneen.

113. Tästä kysymyksestä on heti huomautettava, että – kuten edellä esitetystä ilmenee – koska sopivan hyvityksen perimisessä sovellettavat järjestelyt ja hyvityksen määrä kuuluvat jäsenvaltioiden harkintavaltaan, jäsenvaltiot voivat lähtökohtaisesti rahoittaa valokopiointia koskevan poikkeuksen nojalla maksettavan sopivan hyvityksen perimällä joko kertakorvauksen tai suhteellisen korvauksen, kunhan ne eivät horjuta direktiivissä 2001/29 edellytettyä kappaleen valmistamista koskevan yksinoikeuden haltijoiden ja valokopiokoneiden ja -laitteiden käyttäjien etujen oikeudenmukaista tasapainoa.

114. Sitä vastoin se, että samalta henkilöltä peritään kumulatiivisesti sekä kertakorvaus valokopiokoneen tai -laitteen hankinnasta että suhteellinen korvaus kyseisen koneen tai laitteen tosiasiallisesta käytöstä kappaleiden valmistamiseen suojatuista teoksista, ei lähtökohtaisesti ole hyväksyttävää direktiivissä 2001/29 tarkoitetun oikeudenmukaisen tasapainon vaatimusten kannalta. [58]

115. Koska Belgian lainsäädännössä velvoitetaan perimään suhteellinen korvaus tosiasiallisesta vahingosta, joka oikeudenhaltijoille aiheutuu valokopiokoneiden ja -laitteiden käyttämisestä kappaleiden valmistamiseen suojatuista teoksista, sen, että samalta henkilöltä peritään vielä kertakorvaus mahdollisesta vahingosta, joka oikeudenhaltijoille katsotaan aiheutuvan näiden samojen koneiden ja laitteiden markkinoille saattamisesta, ei lähtökohtaisesti voida katsoa täyttävän direktiivissä 2001/29 asetettuja oikeudenmukaisen tasapainon vaatimuksia.

57 — Ks. Moniteur belge 7.11.1997, s. 29910, jossa kommentoidaan 6 artiklaa.

58 — Tästä on vielä huomautettava, ettei Belgian hallitus ole esittänyt seikkoja, joilla voitaisiin objektiivisesti perustella sitä, että ainoastaan oikeushenkilöt joutuvat maksamaan sekä kertakorvauksen että suhteellisen korvauksen, toisin kuin luonnolliset henkilöt, joilla ei ole velvollisuutta maksaa suhteellista korvausta.

116. Vaikka nimittäin onkin totta, että – kuten on jo useaan kertaan todettu [59] – jäsenvaltioilla on laaja harkintavalta direktiivissä 2001/29 edellytetyn sopivan hyvityksen muotoa, rahoitusjärjestelyjä ja mahdollista tasoa määritettäessä, ne eivät voi käyttää tätä valtaa täysin rajoituksetta, ja sitä käytettäessä on joka tapauksessa turvattava direktiivissä edellytetty oikeudenmukainen tasapaino. Kansallinen lainsäätäjä ei varsinkaan voi käyttää tätä harkintavaltaa syrjintäkiellon periaatteen vastaisesti tai mielivaltaisesti. Velvoittaessaan tietyissä olosuhteissa henkilöt, jotka käyttävät hankkimiaan valokopiokoneita tai -laitteita kappaleiden valmistamiseen suojatuista teoksista, maksamaan peräkkäin sekä kiinteän korvauksen että suhteellisen korvauksen ilman muita varotoimenpiteitä Belgian lainsäätäjä on perusteettomasti horjuttanut oikeudenmukaista tasapainoa, joka sen kuuluisi turvata tekijänoikeuden haltijoiden ja mainittujen henkilöiden oikeuksien ja etujen välillä.

117. Suhteellinen kertakorvaus, joka takaa paremmin direktiivissä 2001/29 edellytetyn oikeudenmukaisen tasapainon, koska se määritetään lähtökohtaisesti oikeudenhaltijoille aiheutuneen todellisen vahingon perusteella, voitaisiin periä ainoastaan sillä edellytyksellä, että osoitetaan, että maksuvelvollisen jo maksama kertakorvaus on tosiasiallisesti otettu huomioon suhteellisen korvauksen määrää määritettäessä, tai edellyttäen, että maksuvelvollinen voi vaatia joko käyttämänsä valokopiokoneen tai -laitteen hankinnan yhteydessä suoraan maksamansa kertakorvauksen palauttamista saman tien tai jälkikäteen tai kertakorvauksena välillisesti maksamansa määrän vähentämistä suhteellisesta korvauksesta.

118. Päinvastainen ratkaisu merkitsisi lähes väistämättä sitä, että sama henkilö joutuisi rahoittamaan kaksinkertaisesti direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa edellytetyn sopivan hyvityksen, mikä ei olisi yhteensopivaa kyseisessä direktiivissä edellytetyn oikeudenmukaisen tasapainon kanssa. Ei kuitenkaan ole väitetty eikä asiakirja-aineistosta ilmene mitään sellaista seikkaa, jonka perusteella unionin tuomioistuin voisi todeta, että pääasiassa kyseessä oleva Belgian lainsäädäntö täyttäisi jommankumman näistä edellytyksistä. Kansallisen tuomioistuimen tehtävä on kuitenkin tarkistaa, onko asia näin, ja tehdä tästä asianmukaiset johtopäätökset.

d) Päätelmät

119. Edellä esitetyn perusteella on tehtävä seuraavat kolme päätelmää.

120. Direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, ettei se ole lähtökohtaisesti esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa säädetään kyseisessä säännöksessä tarkoitetun valokopiointia koskevan poikkeuksen nojalla maksettavan sopivan hyvityksen rahoittamiseksi, että valokopiokoneiden ja -laitteiden valmistajalta, maahantuojalta tai ostajalta peritään kertakorvaus siinä yhteydessä, kun nämä koneet tai laitteet saatetaan vaihdantaan, jos kyseinen korvaus peritään johdonmukaisesti ja syrjimättömästi, jos maksuvelvolliset voivat vyöryttää sen mainittujen koneiden ja laitteiden käyttäjille ja jos korvauksen määrä on kohtuullinen suhteessa oikeudenhaltijoille kyseisten koneiden ja laitteiden markkinoille saattamisesta aiheutuvaan mahdolliseen vahinkoon, minkä tarkistaminen on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävä.

121. Direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, ettei se lähtökohtaisesti ole esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa säädetään kyseisessä säännöksessä tarkoitetun valokopiointia koskevan poikkeuksen nojalla maksettavan sopivan hyvityksen rahoittamiseksi, että luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt, jotka käyttävät valokopiokoneita ja -laitteita kappaleiden valmistamiseen suojatuista teoksista, tai mahdollisesti ensin mainittujen henkilöiden sijasta henkilöt, jotka asettavat kopiokoneen tai -laitteen muiden saataville, maksavat

59 — Ks. erityisesti tämän ratkaisuehdotuksen 38 ja 70 kohta.

suhteellisen korvauksen, joka määritetään kertomalla valmistettujen kappaleiden lukumäärä yhden tai useamman maksun määrällä, kunhan tämä korvaus peritään johdonmukaisesti ja syrjimättömästi ja kunhan maksujen eriyttäminen perustuu objektiivisiin, järkeviin ja oikeasuhteisiin kriteereihin, minkä tarkistaminen on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävä.

122. Direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle lainsäädännölle, jossa säädetään kyseisessä säännöksessä tarkoitetun valokopiointia koskevan poikkeuksen nojalla maksettavan sopivan hyvityksen rahoittamiseksi, että samalta henkilöltä on perittävä kumulatiivisesti ja peräkkäin kertakorvaus valokopiokoneen tai -laitteen hankinnasta ja sen jälkeen suhteellinen korvaus kyseisen laitteen käytöstä kappaleiden valmistamiseen suojatuista teoksista ottamatta kertakorvauksena maksettua määrää tosiasiallisesti huomioon suhteellista korvausta määritettäessä tai varaamatta kyseiselle henkilölle mahdollisuutta saada maksamaansa kertakorvausta takaisin palautuksena tai vähennyksenä.

VI **Hyvityksen saajat (kolmas ennakkoratkaisukysymys)**

123. Kolmannella ennakkoratkaisukysymyksellään kansallinen tuomioistuin tiedustelee, onko direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa tulkittava siten, että sen perusteella jäsenvaltiot saavat myöntää puolet siinä tarkoitetusta sopivasta hyvityksestä tekijöiden luomien teosten kustantajille ilman, että kustantajille asetetaan minkäänlaista velvollisuutta tarjota tekijöille mahdollisuus hyötyä edes epäsuorasti osasta tätä hyvitystä.

124. Direktiivin 2001/29 2 artiklan a alakohdan mukaan tekijöillä on teostensa osalta yksinoikeus sallia tai kieltää suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen.

125. Kustantajat eivät siis sisälly direktiivillä 2001/29 suojattujen yksinoikeuden haltijoiden joukkoon, toisin kuin esimerkiksi mainitun direktiivin 2 artiklan c ja d alakohdassa tarkoitetut äänitetuottajat tai elokuvien ensimmäisten tallenteiden tuottajat, joiden tuotteiden – kuten äänitteiden, elokuvien tai multimediatuotteiden – tuottamiseen vaadittavat investoinnit ovat merkittäviä ja voivat siten oikeuttaa riittävän oikeudellisen suojan.[60]

126. Lisäksi on huomattava, että direktiivin 2001/29 4 artiklassa varataan tekijöille yksinoikeus sallia tai kieltää teostensa alkuperäiskappaleiden ja niiden kopioiden levitys yleisölle missä muodossa tahansa myymällä tai muutoin.

127. Kustantajat eivät siis lähtökohtaisesti voi olla direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdassa kappaleen valmistamista koskevaan yksinoikeuteen säädettyjen poikkeusten nojalla maksettavan sopivan hyvityksen saajia, vaan se on maksettava ainoastaan mainitun direktiivin 2 artiklassa tarkoitetuille oikeudenhaltijoille tai sen on ainakin tarkoitus hyödyttää ainoastaan viimeksi mainittuja tai näiden oikeudenomistajia.

128. Unionin tuomioistuin on nimittäin katsonut, ettei direktiivissä 2001/29 velvoiteta jäsenvaltioita varmistamaan, että koko sopiva hyvitys maksetaan siihen oikeutetuille rahana, eikä siinä myöskään kielletä jäsenvaltioita säätämästä niillä olevan laajan harkintavallan puitteissa, että osa kyseisestä hyvityksestä annetaan välillisenä korvauksena heidän hyväkseen perustettujen sosiaali- ja kulttuurialan laitosten kautta, kunhan kyseiset sosiaali- ja kulttuurialan laitokset todella hyödyttävät mainittuja oikeudenhaltijoita eivätkä kyseisten laitosten toimintatavat ole syrjiviä.[61]

60 — Ks. direktiivin 2001/29 johdanto-osan 10 perustelukappale.

61 — Ks. tuomio Amazon.com International Sales ym. (C-521/11, EU:C:2013:515, 49, 50 ja 53 kohta).

129. Mainitunlainen järjestelmä, jossa sopiva hyvitys peritään välillisesti, täyttää direktiivissä 2001/29 tavoitellun immateriaalioikeuksien riittävän oikeudellisen suojan päämäärän, joka on – kuten kyseisen direktiivin johdanto-osan 10 ja 11 perustelukappaleesta ilmenee – varmistaa, että eurooppalaisella kulttuuria luovalla toiminnalla ja kulttuurituotannolla on käytettävissä tarpeelliset voimavarat, jotta oikeudenhaltijat voivat jatkaa luovaa ja taiteellista työtään, ja taata, että teosten tekijät ja esittäjät voivat toimia riippumattomina ja arvonsa mukaisesti. [62]

130. Kustantajia ei kuitenkaan voida missään tapauksessa rinnastaa tekijöiden hyväksi perustettuihin sosiaali- ja kulttuurialan laitoksiin, eikä käsiteltävässä asiassa ole edes väitetty eikä varsinkaan osoitettu, että kustantajille maksettu korvaus tosiasiallisesti hyödyttäisi viime kädessä tekijöitä.

131. Tällä perusteella direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että se estää jäsenvaltioita myöntämästä osaa siinä tarkoitetusta sopivasta hyvityksestä tekijöiden luomien teosten kustantajille ilman, että kustantajille asetetaan minkäänlaista velvollisuutta tarjota tekijöille mahdollisuus hyötyä edes epäsuorasti tästä osasta hyvitystä.

132. Belgian hallituksen ja Reprobelin antamien selitysten mukaan kustantajille maksettava korvaus on sui generis -luonteinen hyvitys, jonka Belgian lainsäätäjä on ottanut käyttöön direktiivin 2001/29 soveltamisalan ulkopuolella erityisistä kulttuuripoliittisista syistä.

133. Tästä kysymyksestä on ensinnäkin huomautettava, ettei Belgian hallitus suinkaan väitä, että tämä sui generis -luonteinen hyvitys olisi direktiivin 2001/29 [63] johdanto-osan 36 perustelukappaleessa tarkoitetun kaltainen hyvitys, jolla korvattaisiin esimerkiksi vahingot, joita aiheutuu saman direktiivin 5 artiklan 2 kohdan c alakohdassa tarkoitetusta ”välitöntä tai välillistä taloudellista tai kaupallista etua tavoittelemattomien yleisölle avointen kirjastojen, oppilaitosten tai museoiden taikka välitöntä tai välillistä taloudellista tai kaupallista etua tavoittelemattomien arkistojen suorittamasta tarkoin määritellystä kappaleen valmistamisesta”.

134. Lisäksi on korostettava, että tämä Reprobelin ja Belgian hallituksen puoltama Belgian lainsäädännön tulkinta, joka ei käy ilmi ennakkoratkaisupyynnöstä, perustuu lähinnä 30.10.1997 annettua kuninkaan asetusta edeltäneeseen lainvalmistelutyöhön. Kyseisen asetuksen valmisteluasiakirjan 2.1 kohdassa [64] nimittäin todetaan korvausoikeuden kuuluvan lähtökohtaisesti tekijöille ja kustantajille, ja LDA:n 6 §:n 1 momentin mukaan tekijällä tarkoitetaan teoksen luonutta luonnollista henkilöä. Mainitussa valmisteluasiakirjassa myös täsmennetään, että vaikkei LDA:ssa anneta määritelmää kustantajalle, siinä kuitenkin myönnetään näille alusta alkaen korvausoikeus, jota ei voida rinnastaa tekijänoikeuteen.

135. Voidaan myös huomauttaa, että 30.10.1997 annetun kuninkaan asetuksen luonnoksesta 9.7.1997 antamassaan lausunnossa Conseil d’État ainoastaan toteaa, että LDA:n 59 §:ssä säädetty korvaus, joka peritään kappaleiden valmistamisesta suojatuista teoksista, on maksettava tekijöille ja kustantajille, joiden teoksista on tosiasiallisesti valmistettu kappaleita, ja jaettava tasan tekijöiden ja kustantajien kesken LDA:n 61 §:n 3 momentin mukaisesti.

136. Kyseisten toteamusten mukaan Belgian lainsäätäjä on siis LDA:n 59–61 §:ssä yhtäältä säätänyt direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetusta sopivasta hyvityksestä tekijöiden hyväksi ja toisaalta ottanut käyttöön kustantajille maksettavan erityisen hyvityksen, jotka kumpikin peritään samanaikaisesti ja samoja yksityiskohtaisia järjestelyjä noudattaen.

62 — Ibidem (tuomion52 kohta).

63 — Kyseisessä perustelukappaleessa täsmennetään, että ”jäsenvaltiot voivat säätää sopivasta hyvityksestä oikeudenhaltijoille myös silloin, kun ne soveltavat sellaisia poikkeuksia tai rajoituksia koskevia valinnaisia säännöksiä, jotka eivät edellytä tällaista hyvitystä”.

64 — Ks. luku II – Mécanisme de la licence légale, 2.1 kohta, s. 29878.

137. Näistä toteamuksista on syytä huomauttaa, ettei unionin tuomioistuimen asia ole tulkita ennakkoratkaisumenettelyssä kansallista oikeutta eikä varsinkaan arvioida, pitääkö jäsenvaltion omasta lainsäädännöstään esittämä tulkinta paikkansa. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on siis itse selvitettävä, onko kansallisessa lainsäädännössä todella säädetty kustantajille oma, direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesta tekijöille maksettavasta sopivasta hyvityksestä erillinen korvaus.

138. Tältä kannalta tarkasteltuna kansallisen tuomioistuimen esittämällä kolmannella ennakkoratkaisukysymyksellä on ymmärrettävä tarkoitetun sitä, onko direktiiviä 2001/29 tulkittava niin, että se on esteenä sille, että jäsenvaltiot ottavat sen säännösten soveltamisalan ulkopuolella käyttöön pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen erityisen korvauksen suojattujen teosten kustantajien hyväksi.

139. Mielestäni tähän kysymykseen on lähtökohtaisesti vastattava kieltävästi, tosin tietyin täsmennyksin.

140. Direktiivissä 2001/29, jolla – kuten jo sen otsikostakin ilmenee – yhdenmukaistetaan ainoastaan tietyt tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien piirteet, ei nimittäin ole ainuttakaan säännöstä, joka estäisi jäsenvaltioita ottamasta kustantajien hyväksi käyttöön pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen erityisen korvauksen, jonka tarkoituksena on korvata näille valokopiokoneiden ja -laitteiden markkinoille saattamisesta ja käyttämisestä aiheutuvat vahingot.

141. Asia voisi olla toisin vain, jos tämän kustantajille tarkoitetun erityisen korvauksen käyttöön ottamisen osoitettaisiin vaikuttavan kielteisesti tekijöille direktiivin 2001/29 mukaisesti maksettavaan sopivaan hyvitykseen. Vaikka jäsenvaltioilla onkin laaja harkintavalta muun muassa direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitetun sopivan hyvityksen määrää määritettäessä, on huomattava, ettei asiakirja-aineistosta ilmene eikä myöskään ole väitetty, että kustantajille tarkoitettu korvaus perittäisiin ja maksettaisiin tekijöille maksettavan sopivan hyvityksen kustannuksella.

142. Tämän varmistaminen on kuitenkin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asia.

143. Näin ollen direktiiviä 2001/29 on tulkittava siten, ettei se estä jäsenvaltioita ottamasta kustantajien hyväksi käyttöön pääasiassa kyseessä olevan kaltaista erityistä korvausta, jonka tarkoituksena on korvata viimeksi mainituille valokopiokoneiden ja -laitteiden markkinoille saattamisesta ja käyttämisestä aiheutuvat vahingot, kunhan tämän korvauksen periminen ja suorittaminen eivät tapahdu direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdan mukaisesti tekijöille maksettavan sopivan hyvityksen kustannuksella. Tämä varmistaminen on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asia.

VII **Sopivan hyvityksen periminen nuottilehtien kopioista (neljäs ennakkoratkaisukysymys)**

144. Neljännellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin lähinnä tiedustelee, onko direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa tulkittava siten, että sen perusteella jäsenvaltiot saavat ottaa käyttöön sopivan hyvityksen perimiseksi sellaisen järjestelmän, jolla katetaan nuottilehtien kopioiminen ja laiton kappaleen valmistaminen.

145. Jotta tähän kysymykseen voitaisiin vastata, nuottilehtien kopioiminen ja laiton kappaleen valmistaminen on erotettava toisistaan.

146. Unionin tuomioistuin on nimittäin todennut tuomiossa ACI Adam ym.,[65] että direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohtaa luettuna yhdessä sen 5 kohdan kanssa on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan tilannetta, jossa lähde, josta kappale valmistetaan yksityiskäyttöön, on laillinen, ei eroteta tilanteesta, jossa kyseinen lähde on laiton. Tämä ratkaisu vahvistetaan tuomiossa Copydan Båndkopi.[66] Näin ollen katson, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan alakohtaa on analogisesti ja samoista syistä tulkittava samalla tavalla silloin, kun kyse on laittomasta kappaleen valmistamisesta.

147. Direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa nuottilehtien kopiot suljetaan nimenomaisesti valokopiointia koskevan poikkeuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Direktiiviä 2001/29 ei siten voida – pääosin samoista syistä, joihin unionin tuomioistuin tukeutui tuomiossaan Copydan Båndkopi[67] – tulkita siten, että se sallisi jäsenvaltioiden ottaa käyttöön sopivan hyvityksen perimiseksi sellaisen järjestelmän, joka voi kattaa nuottilehtien kopioimisen.

148. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin toteaa, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että se estää jäsenvaltioita ottamasta käyttöön sopivan hyvityksen perimiseksi sellaista järjestelmää, jolla katetaan nuottilehtien kopioiminen ja laiton kappaleen valmistaminen.

VIII **Ratkaisuehdotus**

149. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa cour d'appel de Bruxellesin esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, ettei jäsenvaltioilla ole velvollisuutta vaan ainoastaan mahdollisuus ottaa käyttöön järjestelmä sellaisen maksun perimiseksi, jolla on tarkoitus rahoittaa monitoimitulostimista ja/tai niiden käytöstä direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettu valokopiointia koskevan poikkeuksen nojalla perittävä sopiva hyvitys, ja eriyttää kyseinen järjestelmä tulostimia käyttävän henkilön aseman ja/tai tulostimien käyttötarkoituksen mukaan, kunhan mainittu hyvitys on oikeassa suhteessa oikeudenhaltijoille kyseisestä poikkeuksesta aiheutuvaan vahinkoon ja kunhan tämä eriyttäminen perustuu objektiivisiin, avoimiin ja syrjimättömiin kriteereihin.

2) Direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, ettei se ole lähtökohtaisesti esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa säädetään kyseisessä säännöksessä tarkoitetun valokopiointia koskevan poikkeuksen nojalla maksettavan sopivan hyvityksen rahoittamiseksi, että

   — valokopiokoneiden ja -laitteiden valmistajalta, maahantuojalta tai ostajalta peritään kertakorvaus siinä yhteydessä, kun nämä koneet tai laitteet saatetaan markkinoille, jos kyseinen korvaus peritään johdonmukaisesti ja syrjimättömästi, jos maksuvelvolliset voivat vyöryttää sen mainittujen koneiden ja laitteiden käyttäjille ja jos korvauksen määrä on kohtuullinen suhteessa oikeudenhaltijoille kyseisten koneiden ja laitteiden markkinoille saattamisesta aiheutuvaan mahdolliseen vahinkoon, minkä varmistaminen on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävä;

65 — C-435/12, EU:C:2014:254, 20–58 kohta.

66 — C-463/12, EU:C:2015:144, 74–79 kohta.

67 — C-463/12, EU:C:2015:144, 74–79 kohta.

— luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt, jotka käyttävät valokopiokoneita ja -laitteita kappaleiden valmistamiseen suojatuista teoksista, tai mahdollisesti ensin mainittujen henkilöiden sijasta henkilöt, jotka asettavat kopiokoneen tai -laitteen muiden saataville, maksavat suhteellisen korvauksen, joka määritetään kertomalla valmistettujen kappaleiden lukumäärä yhden tai useamman maksun määrällä, jos tämä korvaus peritään johdonmukaisesti ja syrjimättömästi ja jos maksujen eriyttäminen perustuu objektiivisiin, järkeviin ja oikeasuhteisiin kriteereihin, minkä varmistaminen on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävä.

Direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle lainsäädännölle, jossa säädetään kyseisessä säännöksessä tarkoitetun valokopiointia koskevan poikkeuksen nojalla maksettavan sopivan hyvityksen rahoittamiseksi, että samalta henkilöltä on perittävä kumulatiivisesti ja peräkkäin kertakorvaus valokopiokoneen tai -laitteen hankinnasta ja sen jälkeen suhteellinen korvaus kyseisen laitteen käytöstä kappaleiden valmistamiseen suojatuista teoksista ottamatta kertakorvauksena maksettua määrää tosiasiallisesti huomioon suhteellista korvausta määritettäessä tai varaamatta kyseiselle henkilölle mahdollisuutta saada maksamansa kertakorvaus takaisin palautuksena tai vähennyksenä.

3) Direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että se estää jäsenvaltioita myöntämästä osaa siinä tarkoitetusta sopivasta hyvityksestä tekijöiden luomien teosten kustantajille ilman, että kustantajille asetetaan minkäänlaista velvollisuutta tarjota tekijöille mahdollisuus hyötyä edes epäsuorasti tästä osasta hyvitystä.

Direktiiviä 2001/29 on kuitenkin tulkittava siten, ettei se estä jäsenvaltioita ottamasta kustantajien hyväksi käyttöön pääasiassa kyseessä olevan kaltaista erityistä korvausta, jonka tarkoituksena on korvata viimeksi mainituille valokopiokoneiden ja -laitteiden markkinoille saattamisesta ja käyttämisestä aiheutuvat vahingot, kunhan tämän korvauksen periminen ja suorittaminen eivät tapahdu direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdan mukaisesti tekijöille maksettavan sopivan hyvityksen kustannuksella. Tämän varmistaminen on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävä.

4) Direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että se estää jäsenvaltioita ottamasta käyttöön sopivan hyvityksen perimiseksi sellaista järjestelmää, jolla katetaan nuottilehtien kopioiminen ja laiton kappaleen valmistaminen.